

UNIVERSITAS TARTUENSIS

Tartu Ülikooli ajakiri

APRILL 2018, NR 4 (2470)

TARTU ÜLIKOO

KA TEADLASTEL EI ÕNNESTU KOHE KÕIK

MUUSEUM TÄHISTAB
SÜNNIPÄEVA KOLME
PÕNEVA NÄITUSEGA

KOKKUVÕTE REKTORI-
KANDIDAATIDE VÄLJA
KÄIDUD MÕTETEST

TUDENGIFIRMA TAHAB
HÄID AUTOJUHTE
PREMEERIMA HAKATA

Teistmoodi mõttemaailm

Aprillikuu UT persoonilugu on meditsiinigeneetik Sander Pajusalust, kes pälvis hiljaaegu Ernst Jaaksoni mälestusstipendiumi. Sander rääkis, et ta läks õppima arstiks, sest teda huvitab inimene tervikuna. Selleks, et inimest uurida, ei pea muidugi just arstiks saama, aga Sandri jaoks tundus see parim võimalik variant.

Kui see teema intervjuu ajal üles kerkis, siis noogutasin tema jutule hoogsalt kaasa, sest aeg-ajalt taban end mõttelt, kui põnev loom see inimene ikkagi on. Meditsiini poole pealt huvitab mind inimene ehk vähem, sest mina pole ju arstiteadust õppinud, aga inimeste mõttemaailm on mind küll alati köitnud. Mul on hea meel, et ajakirjanikuna saan justkui pugeda teiste inimeste pähe, see annab mulle veidi aimu nende mõtteviisist.

Paraku valitseb ühiskonnas suhtumine, et kui inimene ei mõtle nii nagu meie, siis ta mõtleb valesti. Vahel isegi püüame vaest lollikest ümber veenda ja näidata talle kätte õige suuna.

Mulle tundub selline käitumine natuke naljakas ja arusaamatu. Selle asemel, et kedagi ümber veenda, kui ma temaga ei nõustu, on palju huvitavam kuulata ja püüda aru saada, kuidas ta mõtleb, miks ta mõtleb just nii ja kuidas on ta jõudnud just selliste mõteteni.

FOTO: ANDRES TENNUS

SANDRA SAAR
UT toimetaja

Samamoodi on ääretult põnev jälgida, kuidas inimesed eri olukordades käituvad. Ilmselt on see ka põhjus, miks mulle meeldib lugeda raamatuid ning vaadata filme ja seriaale.

Minu arvates on siis tegu hea raamatu või filmiga, kui ma haaran vahepeal kahe käega peast kinni ja kutsun taevast appi, sest mõni tegelane on tõesti rumal.

Teistmoodi tegelased haaravad mind kaasa, sest ma mõtlen, kuidas ise käituksin, ja katsun siis aru saada, miks mõni tegelane käitus samas olukorras hoopis teisiti.

Inimesed äratavad minus tohutut huvi ja see, kui erinevalt nad maailma mõistavad, on veel põnevam. Mõelge, kui igav oleks, kui kõigil oleks iga asja kohta sama arvamus.

Arutan oma sõpradega tihti päevakajalisi teemasid, aga kuna mu lähedasemad sõbrad on paljuskü minu moodi, ei teki meil väga tuliseid vaidlusi, sest mõtleme üldjoontes sarnaselt.

Sellistes olukordades võtan vahel meelega mõne harjumatu seisukoha justkui omaks, üritan mõista, kuidas võiks mõelda asju teisiti tõlgendav inimene, ja proovin siis sõpradega selle üle vaielda.

Usun, et on tähtis osata kujutleda end teise inimese asemele, et mitte kohe kedagi hukka mõista, vaid püüda temast aru saada. **UT**

Universitas Tartuensis on Tartu Ülikooli ajakiri. Ilmub kord kuus. Tiraaž 2800. Tellimisindeks Eesti Postis 00892 • Kontakt: Ülikooli 18-102, 50090 Tartu; 737 5686, 5802 8827; ajakiri@ut.ee; www.ajakiri.ut.ee. Leia meid sotsiaalmeediast aadressil www.facebook.com/universitastartuensis.

Vastutav väljaandja Kristina Kurm, **toimetajad** Virgo Siil, Sandra

Saar ja Marilyn Merisalu, **teabetoimetajad** Kady Sõstar ja Iris Herman, **keeletoimetajad** Marju Randlane ja Kristel Ress, **pilt esikaanel** Justus van Bentum, Wikimedia Commons, **küljendaja** Margus Evert, **trükk** Ecoprint. Universitas Tartuensis kujunduslahendused, kõik ajakirjas avaldatud artiklid jm tekstid ning fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed. Toimetust lubab neid kasutada ainult eelneval kokkuleppel koos viitega autorile ja Universitas Tartuensisile. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. **Kolleegium:** Maja Vadi (esimees), Sulev Kõks, Ivo Volt, Mart Noorma, Villu Päärt, Indrek Treufeldt, Katrin Pajuste-Kuul, Egert Puhm.

14

24

31

38

41

13 KOLUMN Martin Hallik arutleb, mis kahju või kasu võiks tuua linna lähedale plaanitav tselluloositehas

14 PERSOON Noor meditsiinigeneetik Sander Pajusalu plaanib minna stipendiumi abil Yale'i Ülikooli

18 AKTUAALNE Muuseum tähistab sünnipäeva pangaröövile, mõrvale, kartserile ja füüsilikale keskenduvate näitustega

21 AKTUAALNE Tudengid kalduvad õppe tagasisidestamisel hindama õppejõu isikut

24 AKTUAALNE Virgo Siil kogus kokku rektorikandidaatide visioonid Tartu Ülikooli tulevikust

28 AKTUAALNE Kas edukate teadlaste töö koosnebki vaid edulugudest?

31 TUDENGID Kultuuriakadeemia üliõpilased veetsid Narvas katsumusi täis nädala

34 ETTEVÕTLUS Pärnu kolledži tudengid meelitavad autojuhte piirkiirusest kinni pidama

37 KEELEENURK Miljon+ töörühma liikmed avavad idufirma mõiste tähendusi

38 TEADUS Psühholoog Nele Põldver keskendub doktoritöös sellele, kuidas me ümbritsevat näeme ja nähtut töötleme

41 REISIKIRI Magistrikraad Londoni Linnaülikoolist

44 ESSEE Tõnu Lehtsaar arutleb selle üle, millist rektorit vajab Tartu Ülikool järgnevatel aastatel

46 ESSEE Tiit Hennoste kirjutab, et kui eesti keelt ei kasutata enam vaimu keelena, saab eestlase saatuseks vaimne surm

48 Kaitsmised, stipendiumid, teated, tunnustused ja õnnitlused

Järgmine Universitas Tartuensis ilmub 4. mail 2018

roheline trükis
Trükitud keskkonnateadlikus trükiettevõttes Ecoprint

Ajujaht käib 75 000 euro peale

Alates 5. aprillist saab kahe kuu vältel igal nädalal Eesti Televisioonis kaasa elada äriideede konkursile Ajujaht pääsenud 30 parimale meeskonnale, kes valiti välja 341 seast. Uuel hooajal on põhjust omadele põialt hoida ka Tartu Ülikoolil. Kolmandik parimatest tiimidest on seotud TÜ-ga.

Energeetika ja keskkonna valdkonnas võistleb PowerUp Fuel Cells, kes pakub välja oma kütuseelemendil põhineva elektri ja soojuste koostootmise süsteemi. Samas vallas konkureerivad süütegeel Biofire, mis ei tekita jääke, ei jäta toidule kõrvalmaitset ja on keskkonnale ohutu, mobiilirakendus Easy Sample, mis muudab pinnaseproovi võtjate ja

laborantide töö lihtsamaks, ning sisekliima juhtseade SmartVent, mis paneb vastavalt vajadusele hoones käima kas ventilatsiooni, kütte või jahutuse.

Info- ja kommunikatsiooni- tehnoloogiate alal kaitsevad ülikooli au Pärnu kolledži üliõpilaste mobiilirakendus InLimit, mis hakkab piirkiirusest kinni pidavaid juhte autasustama erinevate hüvedega, ja kokkuleppevedude platvorm Laps Kooli, mis ühendab ühe kooli lapsevanemaid, et säästa nende aega ja vähendada kooli sõitvate autode arvu.

Sotsiaalse ettevõtluse alal püüdleval võidu poole veebi-keskkond HopeHolders, mis aitab lootuse kaotanud inimesel saada kontakti sarnase koge-

musega inimestega, kelle ära-kuulamine võib anda keerulises olukorras uue vaatenurga, Makerlabi mehaanikaseina inse-neeriakomplektid, mille tellinud koolidele antakse kaasa juhendid ja korraldatakse sissejuhatav töötuba, ning rollimängul põhinev rakendus Triumph Health, mis aitab lastel võidelda krooniliste haigustega.

Tervise ja biomeditsiini valdkonnas esindab ülikooli Piss-i-Alarm, mis saadab hooldaja nutiseadmele teate, kui on vaja vahetada mähet.

Kaheksa Ajujahi telesaate käigus selgitatakse välja selle aasta parimad äriideed, kes kandideerivad 75 000 euro suurusele auhinnafondile. ●

ÜLIKOOH HÜVITAB MUU HULGAS TARTU MARATONI OSAVÕTUTASU.

Ülikool aitab tervisekulude eest maksta

Rektoraat otsustas, et Tartu Ülikool hüvitab iga töötaja tervise edendamise kulutused kuni 200 euro ulatuses aastas.

Töötajate vähenenud liikumine ja rohke haigestumine teeb muret nii töötajatele kui ka tööandjatele. Sage liikumine aitab töövõimet suurendada ja tervist tugevdada. Seepärast on tööandja huvides, et töötajad rohkem sporti teeksid ja oma tervise eest hoolitseksid.

Iga struktuuriüksus peab toetama oma töötajate sportimist kuni 100 euroga kvartalis, kuid mitte rohkem kui 200 euroga aastas. See tuleneb aasta alguses jõustunud tulumaksuseaduse muudatusest, tänu millele saab tööandja oma töötaja tervise- ja spordikulud kindlas summas maksuvabalt hüvitada.

Maksuriski vältimiseks tuleb tervisekulude hüvitamisel tagada kõigi töötajate võrdne kohtlemine, ülikoolis kehtestatud ülempiiri ei tohi ületada. Vastasel juhul tekib olukord, kus igale

töötajale ei ole soodustust pakutud ja kõik kulud maksustatakse erisoodustusena.

Ülikool katab näiteks spordiklubide liikmemaksud ja piletid ning avalike rahvaspordiürituste osavõtutasud. Asutuse spordipäeva või muu kitsamale ringile mõeldud üritusega seotud kulu ei hüvitata.

Hüvitise saamiseks tuleb rahandusosakonnale esitada kulu tõendav dokument koos finantsallika käsutaja kinnitusega. Ära tuleb märkida tervise edendamise teenust kasutanud inimese nimi ja info teenuse kasutamise perioodi kohta.

Lisaks uuele tervise edendamise kuluhüvitisele on endiselt alles võimalus taotleda näiteks töötervishoiuarsti soovitatud arvutiprillide, taastusravi või massaažikulude hüvitamist. Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse järgi hüvitatakse selline kulu kas majanduskulu aruande või ülikoolile esitatud nimelise arve alusel. ●

Keelenurk ajakirjas

Uues lühirubriigis «Keelenurk» selgitatakse Tartu Ülikooli jaoks olulisi mõisteid ja pakutakse välja sobivaid termineid. Rubriigi eesmärk on peale eesti oskuse keele pöörata tähelepanu ka õige- ja heakeelsusele.

Rubriigi loomise mõtte tuli õppeprorektor Anneli Saro, kelle viisid selleni kaks tähelepanekut. «Esiteks märkas, kui palju ingliskeelseid sõnu kasutame oma igapäevases töökeeles. Juba õppeprodekaanina pidin tihti guugeldama, et aru saada, millest kolleegid räägivad,» rääkis Saro.

Teiseks sai ta aegamööda aru, et ka uusi eestikeelseid sõnu tõlgendavad erinevad inimesed väga isemoodi. Siis tekkiski soov leppida kokku sõnade tähenduses ja leida toorlaenudele ilusad eestikeelsed vasted.

«Keelenurga» rubriiki toimetavad projekti Miljon+ töörühma liikmed, kes koostavad iga mõiste kohta Vikipeedia artikli või täiendavad olemasolevat. Siis saavad kõik huvilised seda lugeda ja omakorda täiendada. Nii toob idee kasu kogu teabeühiskonnale.

Seni on selgitatud ettevõtluse mõisteid: märtsis võeti vaatluse alla ettevõtlusõpe ja aprillis idufirma. Edaspidi on kavas käsitleda koostöö eialaõppejõududega ka teisi valdkondi. ●

ÜLIÕPILASTE LAULU- JA TANTSUFESTIVAL GAUDEAMUS

22.–24. JUUNI • TARTU

gaudeamus.ee

VAATEMÄNG TULE JA MUUSIKAGA

TANTSUETENDUS JA ANIÕ MÜSTEERIUM

LAULUPIDU JA ANIPÄEVA LAULUD

PILETID MÜÜGIL PILETILEVIS!

Sooduspiletid aprilli lõpuni

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM

Tartu

head mõtte linn

Vabatahtlike abiga saab puhtaks enam kui kolm miljonit raamatut

Pikalt remondis olnud TÜ raamatukogu on valmis 25. aprillil taas avama suure osa majast. Siis pääseb jälle fuajeesse, kohvikusse, teise korruse lugemissaalidesse, rühmatöö ruumidesse ja konverentsikeskuse ossa. Kolmas korrus jääb veel remonti vähemalt sügiseni.

Et uuenduskuuri läbinud avakogu lugejatele võimalikult kiiresti kättesaadavaks teha, otsib raamatukogu vabatahtlikke, kes aitaksid teha raamatud remonditolmust puhtaks. Puhastada tuleb üle kolme miljoni raamatu, mis on enam kui 20 000 kastis.

Raamatukogu töötajad hakkasid raamatuid lahti pakkima ja puhastama juba märtsi alguses. Töösse kaasati kogu personal. Kuu keskel liitusid nendega esimesed abivalmis inimesed.

Raamatukogu säilituse spetsialist Ly Kütt kiitis, et vabatahtlikud on tõesti suureks

FOTO: ANDRESTENNUS

LY KÜTT NÄITAB FILOSOOFIATUDENG HILDA-MARIALE JA RAAMATUKOGU ENDISELE TÖÖTAJALE MARETILE, KUIDAS RAAMATUID PUHASTADA.

abiks. «Puhastamise tööd jätkub raamatukogus sügiseni. Ainult oma jõududega võtaks see mitu korda kauem aega,» ütles Kütt.

Kõigepealt võetakse ülemistel korrustel raamatukastidelt tolmuimejatega ära suurem remonditolm ja siis viiakse kastid raamatukogu hoidlasse. Seal

toimub raamatute puhastamine ja järjestamine samal ajal.

Iga puhastaja tegeleb korraga ühe raamatukastiga. Niiske lapiga üle käidud teosed pannakse kohaviite järgi ritta laiale kärule, ja kui kast saab tühjaks, viiakse raamatud teenindusosakonna töötajaid ootama.

Nemad panevad puhtad raamatud avariilitele.

Juba mitmendat korda puhastustöödele appi tulnud täiendusõppur Marju Saag kinnitas, et see pole sugugi keeruline töö.

«Vaja on täpsust ja süsteemset mõtlemist, et kohaviidete numbratsiooni jälgida. Vahetus kestab poolteist tundi. Selle ajaga jõuab ära puhastada umbes neli kasti paksemaid raamatuid, õhemaid aga umbes kaks kasti,» rääkis ta.

Puhastustöödele oodatakse appi TÜ üliõpilasi, töötajaid ja vilistlasi, ent ka muud linnarahvast, kes soovib aidata. Vähemalt poolteist tundi kestvaid tööpäevi võiks koguneda nädala jagu.

Vabatahtlikud saavad endast märku anda raamatukogu kodulehel registreerimisvormi kaudu, et leppida kokku sobivad tööpäevad. Kohapeal on olemas kõik töövahendid, sealhulgas kaitsekitlid, -maskid ja -kindad. ●

Kas Tartu ülikool või Tartu Ülikool?

Tartu Ülikool on läinud avalikus suhtluses organisatsioonide täisnimetuste kirjutamisel üle läbivale esisuurtähele.

TÜ keelenõuniku Kristel Ressi sõnul arutati seda küsimust enne otsuse tegemist paljude üksuste töötajatega. «Kõik neist on seda muudatust pooldanud või olnud neutraalsel seisukohal, mitte vastu. Eriti on rõhutatud väljastpoolt ülikooli tulevat vastuseisu väiketähele,» rääkis Ress.

Ligi kümme viimast aastat on ülikool avaliku teabe jagamisel TÜ täisnimetust kasutades eelistanud väiketähest varianti (Tartu ülikool), mida soovitavad vabamas keelekasutuses ka keelekorraldajad. Ametlikes dokumentides on kasutatud läbivat esisuurtähte (Tartu Ülikool).

Kuigi keelereegel lubab organisatsioonide täisnimetusi kirjutada nii suure kui ka väi-

kese algustähega, ei ole paljud Eesti inimesed sellega kursis. Seetõttu on väikese algustähe kasutamine tekitanud sageli segadust ja isegi pahameelt nii ülikooli sees kui ka väljaspool.

Segaduse vältimiseks kasutatakse ülikoolis edaspidi nii ülikooli kui ka teiste organisatsioonide nimetuse täisvariandi puhul ainult läbivaid esisuurtähti. Esisuurtähti tohib kasutada ainult registreeritud täisnimetustes, mitteametlikud lühivariandid ja organisatsiooni allüksused kirjutatakse reegli järgi alati väikese algustähega (v.a pärisnimed, nagu Tartu, Skytte).

TÜ siseveebis on nüüdsest olemas keelenõuniku koostatud infoleht, kust leiab olulisimad reeglid, näited ja vastused küsimustele, mis võivad tekkida seoses suure ja väikese algustähe kasutamisega organisatsioonide nimetustes. ●

Üliõpilasesindust asub juhtima Allan Aksiim

Märtsi keskel valis volikogu 12 liikme poolthäälega TÜ üliõpilaskonna (TÜÜE) uueks esimeheks Allan Aksiimi.

Aksiim on lõpetanud TÜ keskkonnakorralduse ja planeerimise eriala, praegu õpib ta Johan Skytte poliitikauuringute instituudis Euroopa õpingute magistriõppes.

«Olen aru saanud, et esinduse esimehe töö on ajakulukas, aga see on paratamatu. See on väga huvitav ja vajalik töö, mille jaoks ma kindlasti leian aja,» lubas Aksiim juba valimisdebatil.

Aksiimi sõnul ootab teda tähtsa ülesandena elujõulise ja lahendustele suunatud kogukonna ehitamine. Kui suhtlus on korras,

FOTO: TIJORVEN SIIBOLA

ALLAN AKSIIM

on rohkem ka usaldust ja kõigele muule on kergem keskenduda.

Tähelepanu vajavad tema hinnangul Tartu Ülikoolis toimuvad rektorivalimised, kogu riigis tekkinud kõrgharidusreformi arutelu ja maisemad mured, näiteks uus õppeinfosüsteem ja muudatused selles, kuidas üliõpilased tagasisidet annavad. Üliõpilasesindus peab selle taustal olema ühtne ning kasutama oma rahalist, materiaalselt ja vaimupotentsiaali võimalikult optimaalselt.

«Meie kõige võimsam eelis ülikoolis asju ajades on erakordne ligipääs teabele. On vähe neid, kel oleks isegi võimalus ülikooli kui tervikut hoomata, üliõpilastel on esindajad aga peaaegu igal ülikooli otsustus tasandil,» rääkis Aksiim.

Valitud esindajad ja seega ka üliõpilaskonna juhatus peavad seisma kogu TÜ üliõpilaskonna huvide eest: tuleb tõlgendada ja mõtestada üliõpilaste huve, ülikooli sisepoliitika muutusi ja riigi kõrghariduspoliitika arengut.

«Kavatsen seista Tartu Ülikooli üliõpilaste huvide eest, juhtida üliõpilasesindust tasakaalukalt ja olla ülikooli rektoraadile väärikas partner,» ütles uus esimees.

Allan Aksiim on varem olnud TÜÜE liige kahel korral, mõlemal korral oli ta ka Eesti Üliõpilaskondade Liidu (EÜL) volinik. Praegu on ta EÜL-i järelevalvekomisjoni liige.

Uus juhatuse esimees asub ametisse 16. aprillil, seni juhib TÜ üliõpilasesinduse tööd esimehe kohusetäitja Eleri Pilliroog. ●

Esilinastub film Rein Taagepera elust

14. aprillil kell 15 esilinastub Eesti Rahva Muuseumis film «Rein Taagepera – kahe-mõtteline Eesti».

Portreefilm politoloogist ja poliitikust Rein Taageperast on dokumentaalkaadritel põhinev lugu hiljuti 85. sünnipäeva tähistanud ühiskonnategelase ja teadlase eluteest. Erilist tähelepanu on pööratud tema paguluses veedetud aja poliitilisele võitlusele, hilisemale naasmisele kodumaale ja akadeemilisele tööle sünnilinnas Tartus.

Filmi on lavastanud Peeter Simm ja käsikirja kirjutanud Trivimi Velliste. Operaator oli Jaan Kolberg. Linatööse valmimise käigus õnnestus autoritel intervjuuerida hulganisti Rein Taagepera kaasteelisi Eestist ja Ameerika Ühendriikidest.

Enne filmi linastust meenutab Tartu muinsuskaitsepäevade 30. aastapäeva peakorraldaja Tõnis Lukas põgusalt toonase aja tähendust ja Rein Taagepera osa selles. Pärast filmi on kavas vestlusring, kus saab esitada küsimusi nii Rein Taageperale kui ka filmi autoritele.

Ürituse korraldas TÜ Johan Skytte poliitikauuringute instituut, filmistuudio Navona ja Eesti Muinsuskaitse Selts. Filmi näidatakse Eesti Rahva Muuseumi Jakob Hurda saalis tasuta, huvilistel palutakse eelregistreeruda. ●

Parima ettekande tegi Jason Dydynski

21. märtsil valiti doktorandid vahel korraldatud võistlusel välja ettekanne, mis esindab Tartu Ülikooli Coimbra Grupi rahvusvahelisel konkursil «Teadus kolme minutiga».

Doktorandid võtsid mõõtu selles, kuidas tutvustada oma teadustööd nii haaravalt ja arusaadavalt kui võimalik. Žürii valis üksmeelselt võitjaks semiootika ja kultuuriteooria doktorandi Jason Mario Dydynski (pildil), kelle ettekanne kirjeldas looduskaitseotsuste tegemise kultuurilist ja tunnetuslikku tausta.

«Looduskaitse on väga päevakajaline teema, eriti kuna hiljuti kuulutati põhjapoolne valge-ninasarvik väljasurnuks. Pöörame küll tähelepanu suurtele imetajatele, aga vähem veetlevad liigid, mis on samuti ohus, meid ei huvita,» mureseb Dydynski.

Tema sõnul läheb imetajate käekäik korda suuremale osale teadlastest ja avalikkusest, samas kui ämblikud, ussid ja näri-

lised on ökosüsteemi tervise seisukohast isegi tähtsamad ning neid on ka odavam kaitsta.

«Tahan seda suundumust käsitledes teistele teadvustada, kuidas erapoolikusega võidelda. Miks on inimestel lihtsam mõista pandakarude kaitsmise vajalikkust kui näiteks ohustatud ämblikuliikide oma? Tuleb leida viisid, kuidas panna inimesed kaasa tundma ka «koledate» liikidele,» rääkis noormees.

Dydyinskil on pikk avaliku esinemise kogemus. Ta on tege lenud väitlemisega ja edukalt osalenud paljudel kõnevõistlustel. Tartu Ülikoolis õpetab mees teistele doktorantidele ingliskeelsete konverentsi-ettekannete koostamist.

Ettekande «Liiga kole Noa laeva jaoks: kuidas välimus ja meeldimine mõjutab liigikaitset» salvestus saadeti Coimbra Grupi liikmesülikoolide konkursile. Osalejate seast valitakse aprilli keskel välja kolm parimat, kes esinevad 1. juunil Hispaanias Salamanca Ülikoolis finaalis. ●

Festival täidab Tartu meluga

28. aprillil algavad Tartu tudengipäevad, mis kestavad 5. maini. Kaheksa päeva jooksul saab osaleda ligi 150 üritusel.

Festivali meediajuht Elise Teemus ütles, et festivali soojendusega alustatakse juba mitu päeva varem. «Tavapäraselt festivalinädala algust märkiv pannkoogihommik toimub sel aastal juba 23. aprillil, et saaksime kõigile tudengitele ja linnarahvale teada anda, et nädalalõpust alates vallutavad Tartu tudengipäevad linna lausa nädalaks ajaks,» rääkis ta.

Festivali alguspäeval on kavas uus üritus Kondiküte, mille käigus kutsutakse kõiki sõitma ratastel läbi Tartu ja tähistama hiljem

üheskoos avapeol kevadiste tudengipäevade algust. Korraldajad ootavad ratturitelt fantaasiarikkaid kostüüme ja uhkelt kaunistatud rattaid, et üritus pakuks lisaks treeningule ka vahvat elamust kõigile mõõdujatele.

Nädala jooksul korraldatakse Emajõe ja renoveeritud Kaarsilla ümbruses tavaks saanud vaatamängulised Karsumm, paadiralli ja volbripidu. Tänavu peetakse kõik need oodatud üritused ära festivalinädala esimesel poolel. Uusi elamusi saab teisipäeval Õllejooga üritusel, kus püütakse välja puhata nii keha kui ka vaim.

«Kolmapäevaks kolib festival Apraaditehase õuele ja ruumidesse. Sel päeval võtavad mõõtu

õmblushuvilised ja hõbekõrid, sest toimuvad Fashion Passion ja Songbattle,» tõi Teemus esile. Päev lõpetatakse öötantsupeoga, kus saavad tantsida kogenud jalakeerutajad ja needki, kes rahvantsuga alles tutvust teevad.

Neljapäeval ja reedel saab end proovile panna sportlikel ja meelelahutuslikel üritustel. Reede õhtul ootab kõiki uues kuues tantsumaraton koos Silent Discoga. Laupäeva tähtsündmus on Raadi lumepargis peetav öölaulupidu isamaaliste laulude, armastatud poplugude, mõnusa õhkkonna ja maitsva söögiga. Pärast seda saab panna ametlikul järelpeol meeleolukale festivalile uhke punkti. ●

KEVADISE TUDENGIFESTIVALI PARIMAD PALAD
28. aprill – 5. mai

LAUPÄEV, 28. APRILL kell 18 – Photowalk: Tartu kell 20 – Kondiküte	KOLMAPÄEV, 2. MAI kell 20 – Fashion Passion kell 22 – Öötantsupidu
PÜHAPÄEV, 29. APRILL kell 12 – Karsumm kell 15 – Paadiralli	NELJAPÄEV, 3. MAI kell 16 – Tudengisekstreem kell 17 – Kram-bim-bam-bambuli
ESMASPÄEV, 30. APRILL kell 16 – Nutijooks kell 18 – Mälukas kell 23 – Volber	REEDE, 4. MAI kell 18 – Pubiralli kell 22 – Silent Disco ft. Tantsumaraton
TEISIPÄEV, 1. MAI kell 16 – Õllejooga kell 18 – Tudengikokk kell 18 – Võikuralli	LAUPÄEV, 5. MAI kell 19.30 – Öölaulupeo avarongkäik kell 20 – Tudengite öölaulupidu

Täpsemat kava vaata aadressil www.studentdays.ee.

TÜ vilistlane juhib NATO komiteed

NATO-le 1,3 miljardi euro eest luuredroone hankiva juhtkomitee esimeheks valiti 32-aastane Silva Aher, kelle sõnul annab tema uus amet Eestile esimest korda võimaluse komitees juhtpositsioonilt kaasa rääkida.

Aheril on Tartu Ülikooli riigiteaduste bakalaureusekraad ja võrdleva poliitika magistrikraad. Ta töötab Eesti relvastusdirektori esindajana Brüsselis, kaitses Eesti huve nii NATO kui ka Euroopa Liidu relvastusalastel kohtumistel.

Selle aasta alguses alustas noor naine tööd NATO maa-seire programmi AGS (*Alliance Ground Surveillance*) juhtkomitee esimehena. Tema ülesanne on juhtida komitee tööd, vahendada liikmesriikide huve ja langetada hankeotsuseid.

Praeguse 1,3 miljardi euro suuruse hankega on jõutud nii kaugele, et tellitud viis drooni saavad peagi valmis, neid serditakse ning katsetatakse nende turvalisust ja lennuvõimet.

«USA Global Hawki baasil ehitatakse võimekad luuredroonid, mis lendavad kaks korda kõrgemal kui reisilennukid, püsivad õhus enam kui ööpäeva ja suudavad isegi läbi pilvede tuvastada maa peal sõitva auto margi,» selgitas Aher ajakirjale Sõdur antud intervjuus.

Droonid hakkavad kuuluma NATO sõjaliste juhtide käsuahele. Kindlasti lendavad need tulevikus ka Eesti kohal. «Eesti puhul hakatakse jälgima peamiselt seda, mis toimub meie piiril ja selle taga. Samuti võivad need lennata näiteks Vahemere kohal ja jälgida migrantide liikumist,» ütles ta.

Luuredroonidele saab lisada radareid ja tarkvaraprogramme, et tõlgendada kogutud teavet. Aheri sõnul peab ta komitee esimehena leidma töö käigus kompromissid, mis sobivad nii liikmesriikidele kui ka NATO-le. Peale selle tuleb tal suhelda teiste huvirühmadega organisatsiooni sees ja sellest väljaspool.

Eestil ei ole kunagi varem olnud NATO-s ühegi komitee juhi kohta. Erakordne on ka see, et juhiks valiti nii noor inimene. Aher peab edu põhjuseks Eesti edasiviivat ja kompromisse otsivat lähenemist ning enda suuri kogemusi relvastuslääbikäikimiste alal.

«Kui näiteks USA esindajal komitees on mitu alluvat, siis Eestil on selle jaoks üks inimene. Kuigi olen noor, on minu kogemused seetõttu mõnevõrra laiemad kui suuremate riikide esindajatel. Sellistes riikides ei lubata minusuguseid noori inimesi enamasti üldse laua taha,» rääkis Aher.

Julgeolek hakkas naist huvitama TÜ politoloogiaõpingute ajal Balti Kaitsekolledžis töötades. Akadeemilise assistendina tunde ette valmistades ja seminare korraldades aidates tekkiski soov selle valdkonnaga lähemalt tutvuda.

AGS-i programmi juhtkomitee esimees valitakse üheks aastaks. ●

Sügisel avab ülikool ainulaadse muutuste juhtimise õppekava

Uues magistriõppekavas «Muutuste juhtimine ühiskonnas» on ühendatud sotsiaalteaduste valdkonna kuue üksuse teadmised.

Ühiskonnateaduste instituudi, majandusteaduskonna, õigusteaduskonna, psühholoogia instituudi, Johan Skytte poliitika-uuringute instituudi ja Pärnu kolledži teenusedisaini suuna ühist õppekava on ette valmistatud kaks aastat.

Õppekava programmijuhi, kommunikatsiooniuuringute professori Triini Vihalemma sõnul tehti enne õppekava loomise otsust põhjalik taustauuring. Nii palju teadmisi ja oskusi ühendavat kava teistest ülikoolidest ei leitudki.

Õppekava sihtrühm on nõunikud, arendusjuhid, vabaühenduste eestvedajad, ettevõtjad sotsiaalsetest idufirmadest ja teised, kes tahavad algatada ja juhtida ühiskondlikke uuendusi.

Õpe korraldatakse võimalikult palju sellega arvestades, et töötavad inimesed saaksid õppida karjääri katkestamata. Kavas on pakkuda sessioonõpet: Tartusse tuleks tulla kahel korral kuus neljapäevast pühapäevani. Samateemalise ülesandega saab korraga tegeleda mitmes aines. Magistrieksami on jaotatud erinevate semestrite vahel osadeks. Kasutatakse uudet kogemusõpet, mille väljund võib olla uue teenuse või toote prototüüp koos äriplaaniga, sotsiaalne idufirma või ühiskondliku arengusuundumuse või probleemi avaldatud analüüs.

UUE MAGISTRIÕPPEKAVA ARENDUSMEESKONNA LIIKMED

Õppimises on olulisel kohal praktiline meeskonnatöö. Näiteks harjutatakse koos teadlaste ja ettevõtjatega arengustrategiate koostamise, koosloome ning disainmõtlemise ja -juhtimise võtteid. Õppetööd toetavad individuaalsed arenguevestlused ning arendustööde esitlemise ja kontaktide loomise mess.

«Oleme planeerinud vastu võtta 15–16 inimest. See on hea arv, et jõuaksime kõigi rühma liikmetega tegeleda,» ütles programmijuht.

Sügisel alustava magistriõppekava juures on uudne seegi, et lõpetamisel ei saada konkreetse eriala diplomit.

«Eeskätt on õppekava ikkagi selleks, et juhid ja spetsialistid, kelle töö nõuab mitme eriala tundmist, saaksid kõik kätte ühest kohast ega peaks valima, kas minna õppima psühholoogiat, õigust või kommunikatsiooni,» seletas Vihalemm.

Avaldusi eestikeelsete magistriõppekavade alusel õppimiseks saab esitada alates 20. juunist. ●

TARTU TOOMKIRIK

KATEDRAAL
RAAMATUKOGU
MUUSEUM

Aprillis ilmub üle 300-leheküljeline raamat Tartu toomkirikust. Mariann Raisma ja Krista Andresoni koostatud raamatus võetakse mitme nimeka kunstiajaloolase ja kultuuriloolase abiga kokku kiriku 800-aastane ajalugu. Pikemalt saab tutvuda toomkiriku keerulise ehituslooga keskajal ja ümbersünniga 19. sajandi alguses, mil kiriku kooriosa muudeti ülikooli raamatukoguks. Eraldi peatükk on pühendatud hoone restaureerimistöödele ja muudatustele 20. sajandil.

Raamatus tutvustatakse ka erinevaid asutusi, mis on olnud toomkirikuga seotud. Tegu on katedraaliga, mis oli kolm ja pool sajandit Tartu piiskopkonna keskus. Aastatel 1806–1981 tegutses hoones raamatukogu ja alates 1981. aastast on seal ülikooli muuseum. Rikkaliku pildimaterjaliga 336-leheküljeline raamat on Tartu toomkirikust esimene ülevaate-teos. Raamatut saab osta ülikooli muuseumi toompoest alates 20. aprillist. ●

Ljubov Kisseljova

EESTI-VENE KULTUURIRUUM

ISBN 978-9949-77-676-4, 376 lk. Hind kirjastuse e-poes 12 €.

Ljubov Kisseljova on põline tartlane: ta on lõpetanud siin keskkooli ja õppinud Tartu Ülikooli vene filoloogia osakonnas. Alates 1967. aastast ongi tema elu olnud seotud ülikooliga. Kisseljova kirjutas oma diplomitöö ja filoloogia kandidaadi väitekirja prof Juri Lotmani juhendamisel. 1970. aastal kutsus Lotman ta tööle vene kirjanduse kateedrisse ning 1992. aastal sai Kisseljovast vene kirjanduse korraline professor. 18.–19. sajandi vene kirjandust ja kultuuri uurides hakkas Kisseljova tegelema eesti ja vene kultuurikontaktidega. Nende uurimuste põhjal ongi sündinud käesolev raamat.

Raamatu ilmumisega tähistab autor Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva.

W. Struve 1, Tartu, 737 5945, tyk@ut.ee, www.tyk.ee

Teaduskirjastus aastast 1632

TARTU ÜLIKOOL
kirjastus

Mida on ülikoolil tehasest võita või kaotada?

Arutelu Tartu lähedale tselluloositehase rajamise üle on olnud kirklik. Mis kasu või kahju võiks see tuua Tartu Ülikoolile? Jutt sellest, et tselluloositehasest saaks Tartu inimeste jaoks oluline tööandja, toob meelde, et praegu määratletakse Tartut eelkõige TÜ kaudu, kes on ka Lõuna-Eesti suurim tööandja. Seega on väga oluline, millist mõju avaldab tehas suuri tööandja käekäigule.

Ülikooli tähtsaim tegevus on üliõpilaste teaduspõhine õpetamine. Tartu Ülikooli positsiooni mõjutab ka rahvusülikooli rolli täitmine, mistõttu tuleb kindlasti õpetada tervet rida erialasid. Nii nagu tehase omanikud ei soovi ehitada väikest tehast, nii ei ole ka mõtet pidada väikest ülikooli, sest kulu ühe üliõpilase kohta kasvab ebamõistlikult suureks ja kahju rahvamajandusele on väga selgelt mõõdetav.

Kuidas siis on üliõpilaste Tartusse tulekuga? Kui aastal 2011 õppis Tartu Ülikoolis 18 000 üliõpilast, siis nüüd õpib alla 13 000. Muidugi on see otseselt seotud Eesti rahvastiku vähenemisega. Lisaks demograafilisele langusele on kogu Eesti jaoks tõsine probleem rahvastiku koondumine Tallinna ja Harjumaa. Pealinnast pärit üliõpilaskandidaatidel on õpingukohana lihtne eelistada Tallinna, sest kodus on elada odavam. Seal on nagoonii lihtsam tööd leida. Seega peab Tartu pakkuma midagi erilist. Meil on väga head õppejõud, korralikud õppehooned

FOTO: ERAKOGU

MARTIN HALLIK
TÜ raamatukogu direktor

ja ülikoolilinna õhustik, seda nii vaimse kliima kui ka puhta õhu näol. Üliõpilaskandidaadid langetavad harva otsuse vaid ühel põhjusel.

Tartu Linnavolikogu 7. märtsi erakorralisel istungil ekspertiin esinenud professor Urmas Varblane avaldas arvamust, et Tartusse tullakse eelkõige õppima ikka silmapaistvate õppejõudude pärast. Kindlasti oli tal üksjagu õigus, aga 2014. aastal õppeosakonna tehtud uuring näitab muudki selle kohta, millised tegurid mõjutavad

üliõpilaskandidaatide valikut. Uuringust selgub, et Tallinna ja Harjumaa tudengid kipuvad eelkõige valima Tallinna ülikooli ning Lõuna-Eestist pärit tudengid Tartu Ülikooli. 27% kandidaatidest esitasid avalduse nii Tartu kui ka Tallinna ülikoolidesse. Selle segmendi pärast käib kahe linna ülikoolide vahel kõige tihedam rebimine. Uuringust võib järeldada, et otsuse tegemisel on kõige tähtsam huvi eriala vastu ja järgmisena tuleb arvesse ülikooli asukoht.

Kui Tartul peaks aga tekkima sellise linna kuvand, mis mõnikord haiseb, siis kes ikka soovib veeta «oma elu ilusaimad aastad» haisu sees, kui sama eriala saab õppida mujalgi. Tulevase tehase eestvedajad on küll üldsõnaliselt lubanud tellida Tartu Ülikoolist vajalikud uuringud, aga need ei kaalu ühelgi juhul üles võimalikku mainekahju, mis peletaks tudengid eemale ka siis, kui tehas kas või ainult mõnikümend päeva aastas haiseks. **UT**

NII NAGU TEHASE OMANIKUD EI SOOVI EHITADA VÄIKEST TEHAST, NII EI OLE MÕTET KA PIDADA VÄIKEST ÜLIKOOLI, SEST KULU ÜHE ÜLIÕPILASE KOHTA KASVAB EBAMÕISTLIKULT SUUREKS.

FOTO: ANDRES TENNUS

PERSOON

Sander Pajusalu on noore ea kohta saavutanud väga palju: ta on lõpetanud arstiõppe *cum laude*, kaitsenud doktoritöö ja teinud läbi residentuuri – seda kõike alla 30-aastasena. Hiljaaegu pälvis ta ka stipendiumi, millega plaanib minna Yale'i Ülikooli järel doktorantuuri.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Otsuse meditsiini õppima minna tegi Sander alles gümnaasiumi lõpuklassis. «Ma pole kindlasti see arst, kes on lapsest saadik teadnud, et minust saab tohter, ja teinud kõik selle nimel, et see soov täide läheks,» ütles värske stipendiaat.

Hugo Treffneri Gümnaasiumi abituriendina uuris Sander erinevaid õppekavu. Arstiteaduse juures jäid talle silma mitu põnevat õppeainet, ja kuna inimene on teda alati huvitanud, siis tundus meditsiin hea valik.

«Ega ma enne õppima asumist arstiks olemisest muud ei teadnud kui seda, mida Ameerika teleseriaalidest näinud olin. Vahel olen mõelnud, et ehk oligi nii parem, sest kui oleksin väga täpselt teadnud, siis kes teab, kas oleksin

arstiteaduskonda astunud,» rääkis ta.

Ameerika arstisarjad päriselu siiski kuigi palju ei peegeldavat. Üks inimeste seas levinud väärarusaam seisneb selles, et arstid jagatakse kaheks: on kirurgid, kes inimesi lõikavad, ja on need arstid, kes ei lõika, vaid kirjutavad patsiendile ravimeid. Sander seletas, et tegelikult on veel näiteks palju arste, kes iga päev patsiendiga otseselt kokku ei pruugi puutuda, nagu näiteks radioloogid või patoloogid, kuid on väga tähtsad ravimeeskonna liikmed.

POLNUD EESMÄRK

Sander lõpetas arstiteaduskonna *cum laude*, mis ei olnud tema jaoks eesmärk omaette ja ta on veendunud, et ei tohiks olla. Kui aga kolmanda kursuse keskel, kui pool ajast oli veel õppida jäänud, oli võimalus selleks justkui olemas, siis hakkas talle tunduma, et miks mitte selle poole püüelda.

Kõige suurem pinget tekitab tema sõnul päev enne lõpuksamit, mille eest tuleb saada A, et lõpetada *cum laude*. Sander rääkis, et kui pärast kuut aastat pingutamist on tulemuseks B, mis on ikkagi väga hea tulemus, siis tundub, et asi on läinud lörri ja tekib pettumus. Õnneks tema puhul ei läinud nii.

Arstiteaduskonnas õppides tuleb ühel hetkel keskenduda kindlale valdkonnale ja Sander valis oma erialaks meditsiini-geneetika, mida ta ise nimetab nišierialaks, sest Eestis töötab umbes kümme meditsiini-geneetikut.

Peamise tõuke just selle ala valimiseks sai Sander ühest valikainest, mida õpetasid meditsiinigeneetikud eesotsas professor Katrin Õunapiga.

Selle ainega umbes samal ajal otsustati geneetikakeskuses võtta suveks tööle kaks arstitudengit, kes oleksid puhkuste ajal abiks.

>>

» Seega oli Sander Tartu Ülikooli kliinikumi geneetika-keskuse esimene abiarst, kes suveks tööle vormistati. Kuna koostöö sujus, jäi ta pärast suve sinna väikese koormusega edasi ja töötas seal terve kuuenda kursuse. Pärast seda oli tema jaoks juba loogiline samm jätkata geneetikakeskuses residentuuris.

Meditsiinigeneetik rääkis, et peamiselt tegeletakse geneetikas üliharuldaste haigustega, mis tähendab, et tihtipeale ei ole isegi väga kaua töötanud arst ühtegi teist sama diagnoosiga patsienti varem näinud. Seetõttu tuleb palju tööd teha andmebaaside ja kirjandusega, et leida patsientidele diagnoos, mis saab aluseks järgnevale ravikäsitlusele.

TUNDUVALT RASKEM

Geneetiliste haiguste diagnoosimine on Sandri sõnul olnud ajalooliselt paljude teiste haigustega võrreldes tunduvalt raskem. Seda põhjusel, et geneetilised haigused on enamasti väga haruldased ja pole lihtsasti vaid arstliku läbivaatuse teel diagnoositavad.

Muidugi on ka erandeid, näiteks Downi sündroom, mille tunneb enamasti ära kõigest inimesele peale vaadates. Moodsad geenianalüüsid on aga ka paljude teiste pärilike haiguste diagnoosimist oluliselt lihtsustanud.

Sander rääkis, et suurem osa geneetilisi haigusi ei taba ühe pere mitut liiget, sest kui haigus ükskord tekib, siis ei pruugi haigestunud inimene tihtipeale ise järglasi saada, näiteks on see nii raske vaimse arengu mahajäämuse korral.

Samuti on enamasti arenguhäiretega laste vanemad ise

terved. Geneetilise haiguse põhjusena avastatakse näiteks üha sagedamini niinimetatud uusmutatsioon, mis on tekkinud loote või juba vanemate sugurakkude arengu jooksul.

Arenguhäired on üks valdkond, millega geneetikud tegelevad, aga on ka väga palju teisi: igas meditsiinivaldkonnas on pärilikke haigusi.

Sander rääkis, et vahel on ta palunud tudengitel seminaris nimetada arstiteaduse harusid, mille puhul ei tule tegeleda geneetiliste haigustega. Võiks arvata, et selleks on traumatoloogia, sest kui palju see ikka on geneetikaga seotud, kas inimene satub õnnetusse või mitte. Selgub aga, et on teatud pärilikkud haigused, mis mõjutavad luude struktuuri niimoodi, et iga väiksem kukkumine tekitab luumurru. Samuti võib riskialtil käitumisel olla oma pärilik komponent.

«SEE MIND GENEETIKA JUURES VÕLUBKI, ET SEE EI OLE PIIRITLETUD ÜHEGI KINDLA MEDITSIINIVALDKONNAGA,» ÜTLES SANDER.

«See mind geneetika juures võlubki, et see ei ole piiritletud ühegi kindla meditsiinivaldkonnaga, vaid patsiente on seinast seina,» rääkis Sander.

Viimase patsiendi, keda ta konsulteeris, oli tema juurde suunanud silmaarst ja eelviimase kardioloog. Palju tegeletakse pärilike vähisündroomidega ja ka viljatuse probleemiga puutub Sander üsna tihti kokku.

Tüüpiline patsient on aga arenguhäirega laps, kelle puhul üritatakse aru saada, miks tema areng ei kulge nii, nagu peaks.

Sander rääkis, et kuigi arst-

geneetikuid on Eestis umbes kümme, mis võib tunduda vähe, siis tegelikult ei olegi vajadus oluliselt suurem, sest iga inimese ei satu elu jooksul geneetiku juurde ega peagi sattuma.

Sander lausus, et geneetika areneb kiiresti ja et võib-olla kunagi on neid rohkem vaja.

MÄRGATAV ARENG

Teisalt on uus trend see, et teiste erialade arstid on üha rohkem kursis geneetikaga ning suudavad vajaduse korral ise teste tellida ja patsientidele nende tulemusi edastada.

Arst rääkis, et geneetiliste haiguste diagnoosimine on viimase kümne aasta jooksul kordades kasvanud.

«Kümme aastat tagasi oldi seisus, kus tunti ära väga spetsiifilised haigused, näiteks Downi sündroom ja mõned ainevahetushaigused. Ei taha suuri sõnu teha, aga areng on

lausa revolutsiooniline,» ütles geneetik.

Laias laastus pooltele patsientidele, kes pöörduvad geneetilise haiguse kahtlusega arsti poole, määratakse täpne diagnoos. Kümme aastat tagasi diagnoositi kindel haigus viiel protsendil.

Järgmise kümne aasta puhul ei usu Sander enam nii kiiret arengut. Küll aga arvas ta, et geneetika muutub väga paljude arstide igapäevatöö osaks.

Näiteks siis, kui patsiendil on väga eriline nahaprobleem ja nahaarst kahtlustab, et tegu võib olla geneetilise nahahaigusega,

SANDER PÄLVIS ARSTITEADUSKONNA AASTAKONVERENTSI PARIMA POSTERETTEKANDE PREEMIA.

saab ta kohe tellida geneetilise analüüsi, mis tema teooriat kinnitab või lükkab selle ümber.

«Usun, et järgmise kümne aasta perspektiiv on see, et geneetika levib erinevates meditsiinierialades ja muutub rutiinseks,» lausus Sander.

Sander pälvis veebruari lõpus Ernst Jaaksoni stipendiumi, millega ta kavatseb suve lõpus minna USA-sse Yale'i Ülikooli järel doktorantuuri.

Ernst Jaaksoni mälestusfond loodi Tartu Ülikooli Sihtasutuse juurde 2001. aastal, kui ülikooli jõudis legendaarse diplomaadi Ernst Jaaksoni 8,6 miljoni krooni suurune pärand. See on Eestis seni üks suurimaid eraisiku annetusi hariduse toetuseks, samuti on ka mälestusfondist makstav stipendium suurimate hulgas.

Kui kaua Sander Ameerikas on, sõltub sellest, kuidas tal alguses läheb ja kui palju lisarahastust ta saab. Tema hinnangul peetakse paljude teadusrahastuse projektide puhul vajalikuks vähemalt kaheaastast järel doktorantuuri. Seega ei ole mõtet minna lühemaks ajaks.

Sandri Ernst Jaaksoni stipendiumile soovitaja Joel Starkopfi sõnul on värske stipendiaat näidanud end sihikindla ja võimeka noore kolleegina, kelle ajutine siirdumine USA tippülikooli on väga tähtis tema isiklikuks arenguks ja akadeemilise karjääri jätkamiseks. Samuti tugevdaks see Tartu Ülikooli ja USA teadusrühmade koostööd.

Tulevikus näeb Sander enda elu ikkagi Eestis ja ta soovib Tartus elada ning töötada Tartu Ülikooli Kliinikumis, aga ka

Tartu Ülikoolis, tehes nii teadust kui ka õpetada tudengeid, sest nii palju, kui ta on senimaani üliõpilasi saanud õpetada, on see talle väga meeldinud.

Ta rääkis, et talle ei meeldi keskenduda ainult ühele kitsale valdkonnale, vaid teha pigem mitut projekti korraga. «Ma arvan, et tulevikus sobiks mulle natuke arstitööd, natuke õppejõu tööd ja natuke teadlase tööd,» ütles Sander. Ta rääkis, et Tartus töötavad paljud arstid taolise mudeli järgi.

Sander, kes on juba nii noorelt teinud ja saavutanud väga palju, rääkis, kuidas aeg-ajalt küsitakse talt läbipõlemise kohta. Ta usub, et kui töö pakub rõõmu ja rahulolutunnet, siis ei ole see oht väga suur, aga oluline on ära tajuda, millal siht hägustub silme ees ja läbipõlemine tulla võib. UT

Tartu Ülikooli muuseum tähistab suurt sünnipäeva

AVASTA

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Esimene näitus «Kuritöö ja karistus» avatakse 4. aprillil. See on Tartu Ülikooli muuseumi sünnipäeva avanäitus, mis räägib kahe tõestisündinud loo põhjal kriminalistika arengust ja õigusemõistmise keerukusest.

Näituse esimene lugu viib meid 1934. aasta Elvasse, kus tapeti Liisa Kupi nimeline vana naine. Tol ajal oli see oluline teema, mis ületas uudisekünnise. Ajalehes Vaba Sõna kirjutati sellest niimoodi: «Elva mõrva obver maeti. Teisipäeva õhtupoolikul sängitati Elva kalmistule pühade eel Elwa pargis

Tartu Ülikooli muuseum saab sel aastal 215-aastaseks. Sel puhul avab muuseum kolmes muuseumihoones näitused sarjast «Kuritöö ja karistus».

tapetud Liisa Kupp. Matus kujunes wägi rahwarikkakS, sest sündmus on Elwas ja ümbruses sensatsiooniks.»

Ajaleht Postimees kajastas ka mõrtsuka kinnivõtmist: «Kiiremini kui artoata oleks wõinud, on Elwa mõrtsukatöö selgunud. Elwa Pargis reede öösi tapetud Liisa Kupi tapjaks osutus Elwa majaperemees Jaan Pabstel, 53 a. toona. Mees, kes wõeti wahi alla juba reede lõuna paiku, tunnistas enese süü üles. Mõrtsukatöö selgitamisel wäärib erilist tähelepanu kriminaalpolitsei kiirus, kes lühikese ajaga suutis keerulised roima mvtiivid leida ja süüalused wanglasse paigutada.»

Teine lugu räägib 1959. aasta pangaröövist Kohtla-Järve lähistel.

Näituse projektijuht Mairo Rääsk seletas, et kaks näituse jaoks rekonstrueeritud lugu aitavad paremini mõista seda, kui palju on Eesti kriminalistika ja õigussüsteem viimase saja aastaga arenenud ning milline on olnud Tartu Ülikooli roll sellise keskkonna kujundamisel. Näituse eesmärk on kahe põhiloo kaudu näidata õigusemõistmise keerukust.

Rääsk rääkis, et õigusemõistmise juures on juttu sellestki, kuidas üldse pandi Tartu Ülikoolis alus kriminaalõiguse õpetamisele. Koostööd on tehtud kriminoloogia ja kognitiivse

psühholoogia vanemteaduri Iiris Tuviga, kes aitas selgitada, kuidas tekib inimeses süütunne ja mis toimub kurjategija peas pärast rasket kuritegu.

KÄED KÜLGE

Kahe põhiloo juurde kuuluvad interaktiivsed osad, et külastaja saaks ise ka käed külge panna. Nii on näitusel eeluurimisruum ja analüüsikeskus. Eeluurimisruumis saavad külastajad lähemalt tutvavaks ülekuulamisvõtetega. Analüüsikeskuses tegeletakse juurdalusega, antakse ülevaade eri teadusharude seostest ja kuritegude uurimise

võtetest ning võetakse sõrmejälgi. Pisemad külastajad saavad aga dešifreerida salakirja.

Projektijuht rääkis, et need kaks lugu on uuesti osadeks lahti võetud. Elva loo puhul saab küsida, kas inimene, kes 1934. aastal süüdi mõisteti, oli ikka mõrva toimepanija. Vanade lugude puhul on seda Rääski sõnul keeruline hinnata.

See, kuidas 1959. aastal Kohtla-Järvel raha rööviti, käis Rääski sõnul justnagu filmis. Seda röövi on nad püüdnud koos kaheksa pealtnägijaga uuesti lavastada. «Soovime näidata, kui raske on tegelikult krimina-

TARTU ÜLIKOOI KARTSER 19. SAJANDI LÖPUS.

JOONISTUS, MIS OLİ KARTSERI SEINAL ENNE HOONE PÖLENGUT.

listi töö. See pole nii lihtne, nagu jäetakse krimisarjades eksitav mulje,» ütles ta.

Näituse jaoks intervjueriti ka inimesi tänaval, et saada teada, mida nemad arvavad karistamisest ja karistustest. Kas need on liiga lebed või vastupidi – liiga karmid? *Vox populi* näitab tänavaküsitluse tulemusi.

19. aprillil, muuseumi sünnipäeval, avatakse näitus «Kuritöö ja karistus: ülikooli kartser». Kuraator Kristiina Tiideberg rääkis, et kuna kuritöö ja karistus on näituse peateema, siis on ka loogiline, et peahoones näidatakse ajaloo- >>

FOTOD: 3X UKU PETERSON

SÄILINUD TÕ KARTSER.

» list karistamise kohta – ülikooli kartserit.

Ekspositsioon on üles pandud otse enne kartserit peahoone põõningule, sest seal on Tiidebergi sõnul näituse jaoks ruumi. Välja on pandud senisest rohkem materjale, mis on ajaloolise kartseriga seotud.

Teadaolevalt oli kartserid omal ajal viis tükki, aga peahoone põlengus 1965. aastal hävisid teised kartserid ja ainult üks jäi alles. Ülejäänud nelja kohta on säilinud ainult fotod ja mälestused.

Tiideberg rääkis, et näitusel saab näha kartseri joonistusi, mis on sinna suletud tudengite tehtud. «Nad sodisid seinu ja kirjutasid sinna salmikesi. See on 19. sajandi tudengifolkloor,» ütles kuraator.

Väljapanekul üritatakse vastata ka küsimusele, miks tudengeid üldse kartserisse pandi. Selleks tugineti 19. sajandi allikatele. Näitusel on välja toodud huvitavamad ja levinumad põhjused.

SILM PEAST VÄLJA

Karistusi määrati ühest päevast mitme kuuni. Teadaolev pikim periood, mille tudeng pidi kartseris veetma, on neli kuud. Sellise karistuse teenis ära üliõpilane, kes oli sattunud bordellis kähmlusse ja löönud teisel tudengil jalutuskepi vasaku silma välja.

Veel üks lugu, mis Tiidebergile meenub, on seotud ratsutamisega. Vanasti oli Toomemäel ratsutamine keelatud, aga üks tudeng jäi sellega vahele ja pandi kaheks päevaks kartserisse. See karistus aga ei mõjunud talle ja ta võeti uuesti hobuse seljas kinni. Siis sai ta karistuseks juba viis päeva.

Kuraator rääkis, et on leitud märkmeid selle kohta, et üks tudeng saadeti kartserisse lumepalliga tehtud üleannetuse pärast. Mis üleannetus see täpselt oli, pole teada.

Tiidebergi sõnul oli kartseri karistus hästi levinud ja tavapärase tudengite ohjeldamise vahend. Tol ajal ei lugenud ainult see, mida tudeng tegi ülikoolihoones, vaid tema käitumist jälgiti terves linnas.

Kartseri näitus on eripärane selle poolest, et jääb sinna pikema ajaks.

Kolmas näitus, «Kuritöö ja karistus: spekter paljastab saladusi» avatakse 27. aprillil Tartu tähetorni välialal. Tartu Ülikooli muuseumi haridusvaldkonna koordinaator Janet Laidla rääkis, et tähetornil on suviti kombeks väliala aias näitus välja panna, sest suvel jalutab Toomemäel palju turiste, aga muuseum suletakse juba kell 18. Et ka pärast seda oleks seal midagi vaadata, pannaksegi üles suvenäitus.

Näitus räägib põhiliselt elektromagnetkiirgusest ja spektroskoopiast kui uurimismeetodist. Laidla seletas, et nad on püüdnud tuua võimalikult

TUDENG OLEVAT SATTUNUD BORDELLIS KÄHMLUSSE JA LÖÖNUD TEISEL TUDENGIL JALUTUSKEPIGA VASAKU SILMA PEAST VÄLJA.

palju näiteid igapäevaelust, et inimesed saaksid aru, millega spektroskoopia vallas tegeletakse.

Lühidalt öeldes on tegu füüsika osaga, mille puhul uuritakse spektreid. Laidla rääkis, et spektroskoopiat kasutati näiteks ülikooli kunstimuuseumi muumiate, aga ka Georg Friedrich von Parroti maali uurimisel.

Näitusel saab teada, mida spektroskoopias rahvusvaheliselt uuritakse ning kuidas seda teadusharu on Tartu Ülikoolis ära kasutatud näiteks virmaliste ja tähtede vaatlemisel.

19. ja 20. sajandi vahetusel töötas Tartu Ülikoolis teadlane Josif Sykora, kelle üks huviala oli virmaliste spektraalne vaatlemine. Ta käis neid seiramas Venemaa ekspeditsioonidel, aga teoreetilised uuringud tegi Tartus ja kaitses ka doktoritöö Tartu Ülikoolis.

ÜLIKOOI TEADUSTÖÖ

Tähetorni näitus on eelkõige mõeldud täiskasvanutele, sest esiplaanil on Tartu Ülikooliga seotud teadustöö ja ülikooli saavutuste tutvustamine linna-külastajatele.

Laidla rääkis, et esialgse kava järgi on näitus avatud septembri lõpuni, aga ilmal hoitakse silm peal, sest äkki ootab meid ees ilus vananaistesuvi.

Sünnipäevakuul näeb ilmavalgust ka üle 300 lehekülje pikkune rikkaliku pildimaterjaliga raamat Tartu toomkirikust. Mariann Raisma ja Krista Andresoni koostatud

raamatus võetakse mitmete kunstiajaloolaste ja kultuuriloolaste abiga kokku hoone 800 aasta pikkune ajalugu, pakutakse sissevaadet Eesti ühesse kõige vanemasse ja huvitavasse hoonesse ning räägitakse selle ehitusest ja funktsioonidest. Raamat on Toompoes saadaval alates 20. aprillist. UT

FOTO: VIRGO SIIL

TRONDHEIMIS ANTAKSE ÕPPEJÕULE TAGASISIDET MITTE AINULT PÄRAST EKSAMEID, VAID JUBA SEMESTRI JOOKSUL.

Praegu on TÜ õppe tagasiside erapoolik

ALMA MATER

Iga semestri lõpus täidavad üliõpilased õppeinfosüsteemis kohustuslikus korras tagasisideküsimustiku. Selle üle võib vaielda, kui erapooletult vastatakse ja paljudest tudengil semestri lõpus üldse õppekorraldusest meeles on. Selline tagasisidesüsteem võib aga peagi muutuda.

VIRGO SIIL
virgo.siil@ut.ee

Praeguse asjakorraldusega üritatakse tabada mitut sihtmärki korraga ja hinnata ühe vahendiga nii õppejõudu, -ainet kui ka -korraldust. Eeldatakse, et üliõpilane käitub küsimustikku täites tasakaa-

lukalt ja erapooletult. Tegelikusega haakub see aga vähe – tudengid kalduvad hindama pigem õppejõu isikut ja lasevad ka saadud hindel end mõjutada. Hinde mõju võib olla lausa kaks kolmandikku kogumõjust. Uurimused näitavad, et kuigi küsimused käivad ainekursuse korralduse ja õppetöö läbiviimise kohta, kipuvad üliõpilased

vastama pigem kindlat õppejõudu silmas pidades.

Psühhomeetria vanemteadur Olev Must on koostanud ülevaate nii Tartu Ülikooli kui ka mitme välisülikooli tagasisidesüsteemist ja hindamise kohta maailmas läbi viidud uurimustest. Tema sõnul on häda selles, et üliõpilaste hinnangute kogumiseks loodud küsimus-

»

» tikud on koostanud praktikud, mis tähendab, et kogu teemale lähenetakse tavaarusaamade järgi, kuid selgetele teoreetilistele seisukohtadele tuginetakse vähe. Üliõpilase hinnangulisust võib mõjutada näiteks õppeaine

nekuid semestri lõpus, aga on ka neid asutusi, kus palutakse kriitikat semestri keskel, näiteks Princetoni Ülikoolis. Seal keskendutakse ühes küsimustikus hoopiski ainult üliõpilasele ja sellele, kuidas tema õpib.

ÕPPIMISE EEST PANNAKSE SUUREM VASTUTUS ÜLIÕPILASELE JA USALDATAKSE ROHKEM ÕPPEJÕU HÄID KAVATSUSI ÕPPEAINE ANDMISEL.

keerukus, millele võib osutada asjaolu, et kõige negatiivsemalt hinnatakse kõige kõrgema akadeemilise tasemega õppejõude. Doktorikraadiga õppejõud peab suurema tõenäosusega keerulisemat ja teoreetilisemat loengut kui madalama akadeemilise kraadiga õppejõud.

«Üliõpilaste hinnangud kuuluvad oma olemuselt sotsiaalse taju, täpsemalt isikutaju valdkonda,» rääkis Must. Kujundatud tajupilt on aga suuresti mõjutatud sellest, kui palju sarnaneb taju tajutavaga ehk üliõpilane õppejõuga. «Õppejõud pole selline, vaid tudeng näeb teda sellisena,» ütles Olev Must. Seega hakkab üliõpilase antud hinnangut mõjutama isiklik eelistus, kusjuures selle roll on väga suur.

Võiks ju öelda, et mis siis ikka, kuid tagasiside põhjal tehakse nii personaliotsuseid kui ka langetatakse osa eelarvevalikuid.

HINDAMISE VÕIMALUSED

Maaailma eri paigus ja ülikoolides kasutatakse erinevaid tagasisidesüsteeme, pruugitakse nii mitmekümne kui ka paari küsimusega ankeete. Eelkõige uuritakse arvamust ja ettepa-

Sarnases suunas on kavas minna ka Tartu Ülikoolil. Puhalt Princetoni lahenduse juurde siiski ei jääda, vaid tehakse koostööd Soome kolleegidega, et kvaliteedihindamist arendada. Õppeprorektor Anneli Saro sõnul pannakse uue süsteemiga õppimise eest suurem vastutus üliõpilasele ja usaldatakse rohkem õppejõu häid kavatsusi õppeaine arendamisel. Ta rõhutas, et projekt on alles arendusjärgus ja et sellesse kaasatakse mitu huvirühma.

Õppekvaliteedi tagasiside süsteem on kavas kasutusele võtta järgmise semestri lõpus. Süsteem koosneb kolmest osast, mille eest vastutavad eri inimesed:

- 1) üliõpilaste eneseanalüüsi ja rahulolu küsitlus (üliõpilane),
- 2) õppeainetele tagasiside kogumine (õppejõud),
- 3) õppekavade sisehindamise põhimõtted ja süsteem (programmijuht).

Koos Soome pedagoogikateadlastega töötatakse välja küsimustik, mis keskendub üliõpilase eneseanalüüsile ja rahulolule. «Oluline on jälgida üliõpilase edasijõudmist, õpiväljundite saavutamist ja rahulolu õpingutega. Küsimustikku on plaanis hakata rakendama 2018.

aasta sügissemestril seoses üleminekuga ÕIS2-le,» rääkis õppeprorektor.

VÄLJATÖÖTAMISEL HINDAMINE

Õppeaine kohta tagasisidet küsivad edaspidi õppejõud, mõned tegelikult juba teevadki seda. «Võrreldes keskselt kogutava tagasisidega, mille tulemused selguvad alles järgmise semestri alguses ja mis ei arvesta konkreetse aine eripära, saab iga õppejõud küsida just selle kohta, mida paremaks õpetamiseks ja üliõpilaste õppimise toetamiseks vajalikuks peab,» lisas õppejõukoolituse peaspetsialist Mari Karm.

Tagasisidet saab küsida mitut moodi ja õpetamisoskuste konsultandid pakuvad õppejõudele eri valikuid: küsimustikud Moodle'is, tagasisideseminarid, tagasiside küsimine semestri keskel, üksikute küsimuste esitamine semestri lõpus jne.

ERINEVAD VÕIMALUSED

Tagasisidesüsteemi uuendamisega tegelev Karm rääkis õppejõust, kes katsetas õpetamisel õppimiskeskset lähenemist – tudengitelt oodati rohkem iseiseisvat kodust ettevalmistust ja üliõpilased olid seepeale pettunud, et õppejõud ei rääkinud kõike lihtsalt ära. Selle tulemusel üliõpilaste sooritus ehk hinded õppejõule langes.

«See ongi näide, et kui õppejõud muudab õpetamist, selleks et õppimise kvaliteeti edendada, siis ei pruugi see üliõpilastele alguses meeldida,» rääkis ta. Kui koguda tagasisidet ainult

meeldimise alusel, ei pruugi see tegelikult kajastada õppejõu professionaalset tegevust. Osaliselt on süsteemi uuendus seotud ka Haridus- ja Teadusministeeriumi kavatsusega loobuda õppekavade süstemaatilisest välishindamisest. Seetõttu langeb suurem rõhk sisehindamisele, millest saab õppekvaliteedi kontrollimise põhimeede.

«Sisehindamise süsteemi arendamisel on oluline, et sellest oleks reaalselt õppekvaliteedi arendamisel ka kasu. Seetõttu töötatakse koostöös õppeosakonna õppekvaliteedi peaspetsialisti ja programmijuhtidega välja uue sisehindamise süsteemi erinevad osad, ajagraafik ja info automaatse kogumise mehhanismid,» sõnas õppeprorektor Saro.

ÕPPIJAKESKNE HINDAMINE

Praegu on paljud andmed, mille alusel võiks õppekvaliteeti hinnata, saadaval küll ülikooli andmebaasides, aga neid ei kasutata. On lootus, et edaspidi tuginetakse rohkem juba olemasolevatele andmetele.

«Me hindame õpetamist ja arvame, et kõrghariduse kvaliteet sõltub ainult sellest, kui hea on õpetamine, aga õppimist ei jälgi me üldse,» ütles Saro.

Edaspidi tuleks aga silmas pidada pigem üliõpilast ja seda, kas ta õpib, kuidas ta õpib ning kas keskkond ja õppejõud toetavad seda.

«Kui praegust tagasisidet vaadata, siis saavad hästi kõrgeid hindeid [tudengitelt – toim.] tihti need loengud, mis on lihtsad ja mille kohta üliõpilased kirjutavad, et «hästi hea, lihtne aine,

gümnaasiumirasva pealt teeb selle ära»,» sõnas prorektor. Teine võimalus on aga hoopis vastupidine, kus tudeng peab ise teadmist otsima ja looma ning see võib talle tunduda tüütu.

Nagu uuendusega ikka, võib sellel olla vastaseid. Õppejõud on sageli kurnatud, et praegu saadakse tagasisidet liiga hilja ja selle põhjal ei saa midagi järelda, kuid ka uus meetod ei pruugi kõigile meeldida. «Mõnda õppejõudu võib see ehmatada, et nüüd peaks ta semestri jooksul küsima tagasisidet ise,» rääkis peaspetsialist Karm. Suur osa õppejõude teeb seda aga juba praegu.

Õppeprorektor Saro sõnul võib õppejõule tunduda, et teine lähenemine tekitab lisakoormust, aga tasub mõelda asjaolu, et see on talle endale kasulik. «Praegu on niimoodi, et kui aine hinne on alla 3,5 punkti, siis on see justkui õppeprogrammi juhi ja instituudi juhataja probleem, paljud õppejõud ei

PRAEGU ON PALJUD ANDMED, MILLE ALUSEL ÕPPEKVALITEETI HINNATA, SAADAVAL ÜLIKOOLI ANDMEBAASIDES, AGA NEID EI KASUTATA.

tunne, et see oleks nende probleem,» rääkis ta.

SENISEST KIIREM TAGASISIDE

Peale selle ollakse meil vähem harjutud andma õppejõu tegevusele otse tagasisidet. Võrdluseks tõi Saro Soome ülikoolid, kus kohe pärast loengut tulevad üliõpilased vahel ütlema, mis meeldis või ei meeldinud, milline õpetamisviis töötas või ei töötanud. Sel moel võtavad üliõpilased õppekvaliteedi eest osa vastutust endale. «Olen

[meie] tudengitelt ka küsinud, et miks nad ei lähe oma muredega otse õppejõu või programmi juhi juurde, ja nad ütlevad, et nad ei julge. Nad kardavad, et neid hakatakse kiusama,» sõnas Saro. Seega tuleb isiklikumal kontaktil põhineva tagasisidesüsteemiga kõigil harjuda.

Tegelikult on ÕIS-is olemas üliõpilase kohta vajalikud andmed (nt selle kohta, mitu ainepunkti on tudeng semestriks teha võtnud, kui palju aineid ta on sooritanud ja millega ta pole hakkama saanud), mis vähendavad vajadust paljusid asju talt üldse küsida. «Süsteem saab automaatselt teada anda, et tuleks vajutada paanikanuppu,» selgitas Karm.

Karm leidis, et see, kas õppejõud kogub tagasisidet elektrooniliselt või otsesuhtluses, võib jääda tema enda otsustada. Selle jaoks valmistatakse ette mõned näited ja luuakse elektroonilised võimalused.

Praegu on moodustatud töörühm, millesse on kaasatud valdkondade programmijuhid ja teised õppe asjatundjad. See on juba sellepärast vajalik, et valdkonnad on erinevad ja neis kõigis ei saa kasutada ühesugust tagasisidesüsteemi.

«Uus süsteem hakkab asendama praegust õppeainete tagasisideküsimustikku. Kogutud info peaks aitama vähendada väljalangevust ning parandama õppekvaliteeti, andes olulise sisendi ka õppekava sisehindamisse,» sõnas Saro. UT

Rektorikandidaatide arvamus rektori rollist ja ülikooli tulevikust

ALMA MATER

VIRGO SIIL

virgo.siil@ut.ee

Margit Sutropi (MS) seisukohtad on põhimõtteliselt samad, mis aasta tagasi: ülikooli teaduspõhisus, akadeemiline vabadus ja autonoomia, avatus, koostöö, inimkeskus ja vastu-

Siin on meediaallikate põhjal koostatud ülevaade sellest, kuidas kumbki rektoriks kandideerija kujutleb enda ja ülikooli tulevast tegevust ning kuidas nad kavatsesid ülikooli juhtida ja ühiskonda panustada.

tus. Peamine küsimus on seista kõrghariduse ja teaduse rahastamise eest, tugevdada strateegilist juhtimist ning arendada erialadevahelist koostööd.

Toomas Asseri (TA) meelest on oluline arendada ülikooli valdkondadevahelist koostööd ning lahendada haridus- ja teadusrahastuse küsimus. Ka ei peaks ülikool reageerima sündmustele mitte tagantjärele,

vaid tajuma juba varakult, mis ühiskonnas toimub.

ÜLIKOOI JA ÜHISKOND

MS: Tartu Ülikooli juhtpositsioon ei ole enam iseene-sestmõistetav. Kõik kipub koonduma Tallinna. Vaja on selgemini mõtestada ülikooli rolli ühiskonda panustamisel.

Peame vaatama, milline on praegu TÕ roll Eesti ühiskonnas ja millised on proovikivid, mis on muutunud Eestis ja maailmas. TÕ ei saa jääda täpselt samaks, nagu ta on olnud.

Et eksperditeadmine jõuaks TÕ-st väljapoole, on oluline, kuidas ülikool korraldab oma kommunikatsiooni. See tähendab väga paljude platvormide loomist, kus erinevad sektorid, olgu nendeks ettevõtjad, avalik

sektor või kolmas sektor, saaksid kohtuda TÕ teadlastega.

Ka poliitikakujundamisse saab rektor anda oma panuse, osaledes ja rääkides kaasa mitmesugustes otsustuskogudes. Eestis on alanud tõsine debatt ülikoolide vastutusvaldkondade jagamise osas, mille käigus tuleb arvestada TÕ erilist rolli rahvusülikoolina.

Kõik kuus avalik-õiguslikku ülikooli on olulised, aga TÕ on seaduse järgi ainsana *universitas* ehk rahvusülikool, mille ülesanne on anda kõrgharidust kõigis olulistes valdkondades.

Jutte, et näiteks arstiõpe tuleks mingil moel viia Tallinna, kuna seal on PERH »

» **Professor Margit Sutropi** esitasid rektorikandidaadiks humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna nõukogu, sotsiaalteaduste valdkonna nõukogu ning loodus- ja täppisteaduste valdkonna nõukogu.

» Margit Sutrop on TÕ praktilise filosoofia professor, humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna dekaan, eetikakeskuse juhataja, rektoraadi liige ja Academia Europaea liige.

» **Professor Toomas Asseri** esitasid rektorikandidaadiks sotsiaalteaduste valdkonna nõukogu, meditsiiniteaduste valdkonna nõukogu ning loodus- ja täppisteaduste valdkonna nõukogu.

» Toomas Asser on TÕ neurokirurgia professor, närvikliiniku juhataja, TÕ nõukogu liige ja Eesti Teaduste Akadeemia liige.

» (Põhja-Eesti Regionaalhaigla) ja palju patsiente, mis on omakorda praktiseerivate arstide jaoks oluline, pean ohtlikuks.

Me suutsime eri okupatsioonide ajal TÜ-d hoida ning ei peaks hakkama nüüd ülikooli lõhkuma ja viima selle tükke sinna, kuhu on niigi koondunud poliitika ja äri.

TA: Probleemid, mis ootavad ühiskonnas lahendamist, on vaja ära tunda. Neid tuleb tajuda ja nende lahendamist on vaja juhtida. Rahvusvahelised ja välisüliõpilased – peaksime koos riigiga mõtlema, kuidas saaksime neid tunduvalt rohkem kasutada.

TÜ peab täitma ühiskonna muutuste teaduspõhisel suunamisel juhtrolli. Eestikeelne kõrgharidus tuleb säilitada ja seda tuleb arendada.

Taotleme Eesti kõrghariduse rahastamise ühiskonna vajadustega vastavusse viimist ning ülikoolihariduse tänapäevase ja kvaliteetse rahastamise mudeli koostamist.

Kui me vaatame tulevikku, siis maailm tehnologiseerub. Mida tehnologiseeritumad on töökohad, seda rohkem on haritud inimesi vaja. Haritud inimesel on suurem tõenäosus tuleviku tööturul hakkama saada.

Ma olen veendunud, et me ei tooda liiga palju kõrgharitud inimesi. Millele me peame tähelepanu pöörama, on see, et see lühike aeg, mille inimene on ülikoolis, on täidetud kvaliteetset.

RAHASTAMINE

MS: Et teaduse rahastamise alused muutuksid, peab kõrgharidus olema rohkem väärtustatud. Ülikool peab suutma näidata, kuidas toob kõrgharidusse ja teadusse panustatud raha tagasi, aidates kogu ühiskonda.

Vaja on panna rõhk eraraha kaasamisele. Suurte avalik-õiguslike ülikoolide teaduspotsentsiaal on suur, kuid teadus- ja arendusprojektides on välisraha osakaal praegu pisike.

Peame oma palju tsiteeritud teadlasi aitama selles, et nad ei oleks projektide taotluste esitamisel üksi.

TA: Riigi tasandil on tähtis kõrghariduse ja teaduse rahastamise tulevik. Tuleb analüüsida riiklikult, aga ka ülikooli sees, kuhu oleme selle viis aastat püsinud rahastusmudeliga jõudnud.

Ehkki on olemas kvaliteediindikaatorid, mille alusel vaadatakse rahastuse tõhusust, võiks ülikool uurida, kuidas on läinud seesmiselt.

Rahastusmudeli alusel on meil olnud suhteliselt suur vabadus teha otsuseid ülikooli sees. Kuidas on seda vabadust kasutatud?

Eriti teadusrahastuse

kontekstis võib järelkasvuga olla päris tõsine probleem. Kui rahastus ei suurene, teravneb teadlastevaheline konkurents veelgi. Tekib ebakindlus, mis hakkab lagundama meie töögrupe, või ei tulegi juurde noorteadlasi, sest nad lähevad Eestist ära.

Eelarve peab täitma ülikooli eesmärgi, samas peab protsess olema läbipaistev ja arvestama valdkondade eripära.

JUHTIMINE

MS: Tuleb luua keskkond, mis hoiab inimesi läbipõlemise eest. See tähendab rohkem strateegilist juhtimist. Peame tegema vähem mõttetuid reforme, aga seda enam mõtlema, mida ja miks on vaja teha.

Nende tegevuste puhul, mis on praegu pooleli – karjäärimudeli ja rahvusvaheliste õppekavade arendamine, doktoriõppe parandamine –, tuleks kõigepealt sõnastada, mis probleemi me lahendame ja mida me tahame saavutada.

Palju on olnud sellist arendustööd, mille puhul on mõni põhimõtteline asi selgeks rääkimata.

Kui reformid (juhtimis- ja struktuurireform TÜ-s, kõrgharidusreform tasuta kõrgharidusele üleminekul, 3 + 2 süsteemi juurutamine) on tehtud, tuleb hinnata nende mõju ja mõelda, kas on midagi, mida peaksime parandama.

Ülikoolis on struktuuriüksusi, mille probleemid on

kuhjunud aastaid – neid ei tohi üksi jätta. Instituudid peaksid olema tugevad ise otsustama, aga kui nad vajavad abi, siis peab neil olema tugi selleks, et rahvusülikoolile olulised väikesed erialad ei sureks välja.

Ülikooli rektor peab looma sisekliima, mis toetab uusi säreid ja ideid. Sageli on need ideed interdistsiplinaarsed ja selleks on vaja ületada erialadevaheline barjäär.

Maailma parimad ülikoolid pole mitte ainult sellepärast head, et neil on tugev rahastus või head õppejõud, vaid see algab kliimast – soodustatakse uutset mõtlemist ja bürokraatiat on vähe.

TA: Ülikoolis tuleb parandada strateegilise juhtimise tasandit ning analüüsida, mida on reformid ülikoolile toonud, ja hinnata nende muudatuste tõhusust. Juhtimiskoolitused tuleksid kasuks igal tasandil.

Ülikooli sees on oluline koostöö valdkondade ja instituutide vahel. Valdkonnad on praegu suhteliselt autonoomsed, neil on rohkem võimalusi kui varem – sellisel moel võib kujuneda välja neli ülikooli. Seda peaks katsuma ennetada.

Karjäärimudeli arendamist on juba alustatud, aga on veel palju arutelu vajavaid aspekte. Näiteks on tarvis läbi arutada, kuidas leida selle rakendamiseks lisarahastus.

Karjäärimudeli teine osa ehk väärikas väljumine akadeemilisest karjäärist vajab edasist läbirääkimist.

Loome tingimused, mis innustavad TÜ-s töötama, soodustavad akadeemilisel ameti-

redelil edenemist ja tagavad tööpanust väärtustava sisetuleku. Soosime akadeemilist mobiilsust, et muuta ülikoolipere mitmekesisemaks.

Praegune rektoraat on saanud töötada ainult mõne kuu. See on liiga lühike aeg, et öelda midagi sobivuse või

LÕPETADA TULEB MASSIIVNE KINNISVARAARENDAJATE JA INVESTEERIJATE ROHKEM INIMESTESSE.

mittesobivuse kohta, kuid see ei tähenda, et ei oleks võimalik teha muudatusi või et neid ei tehtaks.

Peamine suund on jätkata üldiselt püsivat joont. Suuri ja kardinaalseid algatusi ei plaani ma esialgu teha – mõistlik on hoida siseelu ülikoolis stabiilseks. Samas tuleb võimalike muudatuste juures pidada silmas kõikide valdkondade soovet. TÜ positsiooni tuleb maakondades ja Tallinnas tugevdada.

KÕRGHARIDUS

MS: Peame leidma sobiva tasakaalu eesti- ja ingliskeelse õppe vahel. Õhus on ka tasulise ja tasuta kõrghariduse teema ning küsimus sellest, milline võiks olla hariduse kvaliteedi parandamise kriteeriumide sisu.

Kui Eesti riik ei ole valmis kõrghariduse rahastamisse rohkem panustama, siis selle hind on see, et kõrghariduse kvaliteet väheneb.

Siis ei ole meil tulevikus enam häid õppejõude, Eesti koolilõpetajad lähevad välismaale õppima ning meil ei ole teadlastele ja õppejõududele järelkasvu.

TA: Peame kindlasti analüüsima, kuidas on viimase viie aasta jooksul toimunud uus kõrghariduse rahastamise süsteem ning milliseid protsesse ja suundumusi on see põhjustanud.

Siis selgub, kas me tahame sellega jätkata. On olemas teoreetiline võimalus, et me ei saa suuremat rahastamist, ka selleks juhaks peab olema tegevuskava, kuidas minna edasi. Me ei saa lubada, et keegi ostab ennast rahaga ülikooli sisse – tasuta õpe peab kindlasti jääma.

KONKURENDIST

MS: Toomas Asser on väga väärikas teadlane ja kogenud juht. Ülikoolil on väga hea võimalus areneda just meditsiiniteadlaste vaatekohast järgi.

TA: Margit Sutrop on juhina end väga suurepäraselt tõestanud. Ta on loonud eetikakeskuse ja seda tugevalt arendanud. Eesti jaoks on see väga oluline mõttekoda. UT

Loe rektorivalimiste teemal ka Tõnu Lehtsaare esseest ja valimiste korraldajate lk 44–45.

TARTU ÜLIKOOPE PEAB SAAMA ROHKEM AINUVASTUTUSVALDKONDI JA TÕSTA TULEB TÖÖTAJATE PALKU.

FOTO: KRISTINA KRAVETS / WIKIMEDIA COMMONS

PAARI AASTA EEST TEADLASTE ÕO FESTIVALI ETTEVALMISTUSTE AJAL TEHTUD FOTO NÄITAB ILMEKALT, ET TEADUST TEHES EI LÄHE ALATI KÕIK PÄRIS NII, KUI PLAANITUD.

Kes (teadust) teeb, sel juhtub

ALMA MATER

Teaduse tutvustamisel on valdavalt tavaks rääkida kordaminekutest – tehti tähtis avastus, saadi suur grant või tunnustus. Aga kas edukate teadlaste töö koosnebki vaid edulugudest?

VIRGO SIIL
virgo.siil@ut.ee

Mõni väidab just vastupidist. «Teadus ongi üks lõputu äparduste jada,» leiab tuttav teadlane, kui räägin talle praeguse loo kavast. Selle kõrvale sobivad ühe intervjuueeritava sõnad: «Kes palju teeb, sel ka juhtub». Valisin paar kuud tagasi ilmunud maailma mõjukamate teadlaste nime-

kirjast mõned Tartu Ülikooli teadlased. Pisut pelgasin, et ehk võtavad lugupeetud teadlased äparduste kohta pärimist solvamisenä või ei julge untsuminekutest rääkida.

Kartus osutus asjatuks, kõik olid heal meelel valmis oma apse paljastama ja kohe mitu lugu rääkima. Mõnel juhul sundis viltumine teadlast uurimissuunda muutma, kusjuures äpardustest räägitakse ka üliõpilastele – ehk on neilgi midagi õppida.

Mükoloog Leho Tedersoo rääkis, et peamised hädad on tekkinud välitöödel, kuid üks põhjapanevamaid juhtumeid oli seotud magistritööks valitud meetodiga.

ÄPARDUS MEETODI VALIKUL

«Ma ei jaganud magistrantuuri ajal veel hästi asja ja tekkisid teoreetilised vajakajäämised,» sõnas ta. Bakalaureuse- ja magistriõpingute ajal tekkis tal huvi mükoriisa ehk seenjuure vastu: kuidas see lagundab mullas orgaanilisi aineid?

Ta tegi selle uurimiseks mitu aastat katseid eri seentega. «Osa-de katsete jaoks üritasin lihtsalt seeni kasvatada lagundatud puidu substraadil ja teised katsed tegin Soomes, kus püüdsin määrata laguensüüme otse niidistikust. Aluseks oli võetud kaks väga uudset artiklit tippajakirjast,» meenutas Tedersoo.

Mingil põhjusel ei tulnud aga katsed välja: kas surid taimed ära või ei leidnud ta niidistikust üldse tõendeid ensüümide aktiivsusest. Mitu aastat tööd ja mitte mingit tulemust. «Siis selgus, et üks artikkel oli ajakirjast tagasi võetud, kuna ühed kolleegid olid avaldanud selle kohta tugeva kriitika. Ja autorid ise tunnistasid, et tegu oli reostusega ja kõik ülesehitatu oli umbluu,» rääkis Tedersoo.

Õnneks siiski uurimistööle kulutatud aastad päris raisku ei läinud, sest ta polnud katsetes panustanud ainult ühele asjale. «Seal oli ka välitööde osa, mis vaatles teemat teisest aspektist,

ja kuna see õnnestus pea täielikult, sain kõik asjad tehtud ja edukalt magistritöö kaitstud,» sõnas mükoloog.

Saadud hoopis jättis ikkagi kehva tunde ja noor teadlane muutis suunda. «Kui algul olin huvitatud laboratoorsetest töödest ja eksperimentidest, siis pärast seda kogemust kadus see isu pikaks ajaks ära. Selle asemel hakkasin hoopis uurima kooslusi välikeskkonnas,» rääkis Tedersoo.

TEHNILINE ÄPARDUS TOOTEUUENDUSEGA

Geeniteadlane Tõnu Esko räägib soojenduseks mõned lood konverentsidel käimisest. Sageda reisimise, lennukite vahetamise ja erinevate nõupidamiste virvarris juhtub nii mõndagi – kas ei tunne lennujaamas oma kohvrit ära, lähed päev varem lennujaama või ei tea enne konverentsi seda, kuidas slide üles laadida.

Aga vahel võib viltu minna ka teaduses. «Kasutame inimese DNA genotüüpiseerimiseks kiibitehnoloogiat. Tootja uuendab aeg-ajalt oma tootevalikut. Ja sel korral muutus see, et kui muidu sai ühe seadmega analüüsida kahte inimest, siis pärast uuendust sai analüüsida nelja inimest. Kõik muu jäi samaks,» rääkis Esko.

Tootja tehtud uuenduse tagajärjel vahetati viiel tuhandel sensoril poolust. Kuna uuritud valimid olid pea sama suured, siis jäi esmalt märkamata, et tekkis süstemaatiline viga, mille »

» tõttu muutus valeks uuritavas genoomis ligi kahesajast piirkonnas kasutatud statistiline mudel.

«Kui selle avastasin, pidin minema professori juurde ja ütleva, et on juhtunud väike aps. Kõige halvem oli aga see, et pidin kohe võtma arvuti ja saatma kirja kolmekümnele koostööpartnerile, kellele olin just mõne aja eest saatnud analüüsi tulemused. Ja siis andsid nad kõik mulle kuu aega, et viga ära parandada,» kirjeldas Esko. See tähendas seda, et vea parandamiseks tuli kolme kuu töö ära teha mõne nädalaga.

Geeniteadusele on üsna iseloomulik ka see, et tulemused saadakse hulga autorite ja teadusrühmade koostöös. Tundub, et mida rohkem inimesi on uurimistööga seotud, seda suurem on viltumise oht. Esko nõustub, et päris lihtne on sattuda osalema 900 autoriga uuringutesse.

«Empiiriline tunnetus on selline, et suurte rahvusvaheliste rühmade esitatud tulemustest on umbes 10%-l mingisugused apsud sees, umbes nagu sellel kiibinaitel,» sõnas Esko. Ta rääkis, et selliste uuringute käigus tekib nii palju faile, et nende haldamine on juba omaette teadus, kuigi kasutatakse programme, mis aitavad sadu faile analüüsida.

«Kui leiad probleemi, siis võtad autoritega ühendust. Tihti ilmneb, et nad on natuke kogematu, või siis on see samamoodi tehnoloogiast tingitud viga,» ütles ta. Esko toob näiteks uuringu, kus vaadeldi inimeste vaimset võimekust koolis käidud aastate arvu järgi. «Uurimistulemustest paistab, et midagi ei ole nagu korras. Ja siis üks rühm tunnistas,

et see polnud päris haridus, vaid hariduse moodi tunnus, mida nad olid kogemata analüüsinud,» kirjeldas Esko.

MULLAKEETMISE ÄPARDUS

Bioloog Urmas Kõljalg tegeles samuti seente uurimisega nagu tema hilisem juhendatav Leho Tedersoo. Kõljala eredaim mälestus viltumine kust jääb ka noorteadlase perioodi, kui ta kasutas nõukogude ajal Teaduste Akadeemia laborit. Ta püüdis uurida, kuidas seemned puitu lagundavad ja mida nad lagundavad.

«Selleks oli vaja seemned laboris kasvama panna. Katseid tegin aastaid, tol ajal polnud teadus projektipõhine ja aega oli. Äpardused olid igati lubatud,» meenutas ta.

Pärast mitmeaastast üritamist sai ta küll kätte seente eosed, aga ikkagi ei õnnestunud kuidagi seemni laboris kasvama panna. «Siis tegin viimase katse. Kuna tegemist oli väga räpase mänguga, siis tegin seda öösel – läksin õhtul hilja kohale, kui inimesed olid lahkunud, ja lootsin, et hommikuks olen suutnud töö tulemuse likvideerida, nii et keegi ei saa aru,» rääkis Kõljalg.

Lugupeetud teadlane kirjeldas, kuidas ta tõi puhtasse laborisse mulda, et seda seal keeta. «Mõte oli see, et keedan toimeained välja, filtreerin need ja püüan toimeaineid kasutada seemneeoste idandamiseks. Kirjandusest olin selgeks saanud, et on meetodid, kuidas teatud toimeained kätte saada, ja et neil on aktiivne mõju,» kirjeldas ta.

Pottide ja mullaga varustatult hakkaski Kõljalg mulda keetma.

Asi äpardus igas mõttes – esiteks ei pannud toimeained seemni kasvama, teiseks seadis ta kolleegide töö ohtu.

«Hommikul tulid mõned teadlased varem tööle ja avastasid kõik selle keedetud mulla ja muda segu jäljed,» rääkis Kõljalg. Vahelejäamise järel tuli kirjutada aruanded selle kohta, miks ta puhtas laboris teiste töö ohtu seadis.

«Kui mulle tekkisid üliõpilased, siis ühe esimese asjana õpetasin, et ükskõik mis neil juhtub ja kui õudne see ei tundu, tuleb kõiki informeerida. Siis nad teavad, et ruum on mingi ainega saastatud, ja nende töö ei lähe hukka,» meenutas ta saadud õppetundi.

Õppetund ei piirdunud ainult sellega: ebaõnnestunud katse sundis Kõljalg uurimissuunda vahetama ja tööd tõsiselt muutma. «Otsustasin, et pöördun elustaimede poole. Kasutasin elustaimi ja nende juuri, et panna seemneeosed otse taimejuurte peale. Ja sedasi õnnestus mul tegelikult eosed idanema saada,» sõnas Kõljalg.

Hiljem selguski, et tema uuritud seemned pole puidu lagundajad, vaid elavad puu- ja orhideede juurtel. Neil on vastastikku kasulik kooselu – seemned hangivad taimedele mullast toitaineid. «Sellepärast nad ootasidki idanemiseks elusat taimejuurt, mitte minu keedetud mudalahust,» võttis Kõljalg juhtumi kokku. UT

Kõik lood ei mahu ajakirja lehekülgedele, nii et vaadake ka UT veebilehte, kus teadlased räägivad videoklippides teistest äpardustest.

ÜLIÕPILASED SAID TERVE NÄDALA JOOKSUL AVASTADA KA ÖÖBIMISPAIGAS UUSI KOHTI, NÄITEKS UURITI KELDRIT.

Tudengid proovisid väljakutsetega jõudu

ALMA MATER

Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemia tudengid viidi ette hoiatamata Narva, kus nad veetsid nädala eri ülesannetega maadeldes. Ürituse mõte oli harjuda ootamatute proovikividega, mis võivad elus ette tulla.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Sügisel kuulutati Tartu Ülikooli Viljandi kultuuriakadeemias (TÜ VKA) välja loomingulise projekti ideekonkurss, kuhu oodati tudengite ideid, mida nad

soovisid koos kaastudengitega teostada.

Akadeemia aitas ellu viia parima idee, toetades seda rahaliselt ja korralduslikult. Välja võis pakkuda ükskõik mida – uue idee või varasema lühiprojekti edasiarenduse, lõputöö kavandi või ettevõtlusõppest välja kasvanud mõtte.

Konkursi võitis väljakutsete nädala nimeline projekt, mille eestvedajad olid kultuuriakadeemia tantsukunsti esimese kursuse tudengid Anita Kuroļjova ja Elina Masing.

Masing rääkis, et projektist olid oodatud osa võtma kõik TÜ VKA tudengid, aga kõige enam oli osalisi etenduskunstide »

» erialalt. Peale nende löid kaasa kultuurikorraldajad, muusikud, näitlejad ja metallitöö eriala tudengid.

TÜ VKA kommunikatsiooni- ja turundusspetsialist Viivika Melts rääkis, et kuigi projekti autorid olid välja mõelnud ürituse idee, said nemadki koos tudengitega alles reisi hommikul teada, kus nende üritus toimub ehk kuhu nad sõidutatakse. Samuti nägid nad alles kohapeal, kus nad elama hakkavad ja mida täpselt teevad.

ELU JA LOOMING ESITASID VÄLJAKUTSE

Melts seletas, et noored viidi tavarutiinist ja -keskkonnast välja, et nad kogeksid ja looksid koos midagi lahendat, ühendades selleks mitu eriala. Ta rääkis, et tegu oli katsega, mille käigus esitasid elu ja looming teineteisele väljakutse, sest kõik need päevad veedeti koos, elati ühes kohas kindla tunniplaan järgi ja loositi järjest välja eri ülesandeid.

Kõige selle juures pidid noored keskenduma ka ühisele eesmärgile ja koostööle, et luua lõpptulemus, mida viimasel päeval publikule näidata. Masing rääkis oma ideest, mille järgi on väljakutsed alati loomingu- ja panevad inimese mõtlema. Seda tahetigi selle nädala jooksul ise proovida.

Osalejad ei teadnud, mis neid ees ootab ja kuhu nad viiakse. Ürituse väljamõtled selgitasid, et nad tahtsid muuta olukorra võimalikult tegelikkuse sarnaseks, sest päriselus on samamoodi: kui elu veeretab su teele mõne proovikivi, juhtub see tavaliselt ootamatult. Nii pidi ka väljakutsete nädal olema ootamatu.

Idee autorid ei teadnud ise ka, kuhu nad nädalaks ajaks viiakse, sest selle korraldas nende asemel kool. Enne arutati läbi, mis peaks sihtkohas kindlasti olemas olema ja milliseid katsumusi proovida tahetakse, sest koht pidi seda või-

ÜHT ÜLESANNET TEHTI NÄDALA JOOKSUL LAUSA NELI KORDA: ÜKS OSALEJATEST PIDI TEISTELE MIDAGI KÜMNE MINUTI JOOKSUL ÕPETAMA.

maldama. Nii otsisidki koolipoolsed korraldajad välja koha, kuhu üritusel osalejad asusid viieks päevaks elama. Kogu nädala jooksul mängisid noorte jaoks tähtsat rolli kastid, kust tõmmati loosi, et saada teada, mida edasi teha. Näiteks oli ühes kastis kirjas järgmise päeva ärkamisaeg.

Loosikastist tõmmati igasugu ülesandeid: oli aeganõudvamaid ja lühemaid, oli siseruumides ja väljas lahendatavaid. Ühes ülesandes pidid noored rühmadesse jagunema ja seotult omavahel 45 minutit tänavatelt prügi korjama. «Leidsime päris huvitavaid asju alates kommipaberitest valgusfooride ja teleriteni,» rääkis Masing.

Üht ülesannet tehti nädala jooksul lausa neli korda: üks osalejatest pidi kümne minutit õpetama midagi, mis oleks seotud tema erialaga. Nii said noored näiteks teada, mis on Noonius skaala ja kuidas käib rääkimine, veinikork suus, aga mõtteid sai ka viia üle füüsilisteks kujunditeks. Peale selle õpiti selgeks üks eesti tants, mida esitati viiuli ning kitarri saatel.

Nädal oli korraldatud nii, et kui millegagi seoses tekkis küsimus, siis sai sellele vastuse loosi tõmmates.

«Kui olime terve päeva midagi teinud ja juba väsinud, siis ei teadnud õhtul loosi võttes kunagi, kas peame kaardiga minema kusagile kaugele või saame jääda majja. Selleks tuli alati olla valmis, et ei teadnud ette, mis

ülesanne tuleb järgmisena,» rääkis Masing.

Kuigi võib tunduda, et on keeruline välja mõelda sellist üritust, millest osavõtjad ei tea päris täpselt, milles nad osalevad, siis Masingu sõnul ei olnud see tegelikult nii. Peamine, mida luua taheti, oli see, et kõik oleksid omavahel võrdsed ning et erinevate erialade inimesed suhtleksid üksteisega ja vahetaksid kogemusi.

ÜRITUS ANDIS MITMEID UUSI MÕTTEID

Masing ise õppis sellest projektist väga palju. Juurde tuli hulk uusi ideid, mida läbi mõelda. Kuna ürituse eesmärk oli muu hulgas tegelikkusega arvestamine, siis saadi tema sõnul hakkama ka sellega.

«Mõtlesime, et kõike, mis juhtub, tuleb aktsepteerida. Inimesed, kes olid kohale tulnud, olid õnneks nii lähedad ja mõistvad. Kõik olid selleks valmis, et kui midagi läheb nassu, siis lähebki nii,» lausus korraldaja. Samade inimestega viis päeva koos elamine ja olemine võivad pikapeale muutuda väsitavaks ja raskeks, aga noored püüdsid leppida kõigi erinevate arvamustega ja mitte enda oma

peale suruda – see ongi hea koosseksisteerimise võti.

Viimasel päeval tuli teistele näidata, mida oli nädala jooksul saavutatud. Selleks pidid noored enda kogemuste põhjal kokku panema väikese etenduse.

Etenduse ülesanded tõmmati eraldi loosikastist. Iga päev tehti selleks proovi ja loositi kolm ülesannet, mida tuli viimase päeva etenduses arvesse võtta.

Näiteks ühe ülesande ajal rääkisid kõik osalejad üksteisele, mida nad oli teinud aasta tagasi, kus ja kellega koos olnud. Nendest juttudest saadi inspiratsiooni, mida kasutati

etenduse ettevalmistamisel. Masingu meelest oli kõige huvitavam õhtu siis, kui tehti proovi ja üks osaleja rääkis kuuldusi sellest, et majas, kus nad olid, kummitab. «Mina isiklikult ehmusin, sest ma ei armasta seda teemat,» naeris Masing tagantjärele.

Kohe pärast seda tõmmati loosiga ülesanne, kus noored pidid leidma majast väljumata viisi kohta, kus nad polnud veel käinud. See aga teki-

tas pärast vaimude juttu veidi kõhedust. Nad võtsid siiski julguse kokku ja läksid uusi kohti otsima pööningule ja keldrisse, kust leidsid sauna ja basseini.

Basseini kasutati ka etenduses, sest kui nad olid näinud seda esimest korda, tuli neile mõte, et üks muusik võiks olla seal ja mängida kontrabassi.

Lõpuetendus viimasel päeval jättis osalejatele väga hea mulje.

See tekitas sooja tunde ja soovi end tulevikuski samamoodi proovile panna.

TUDENG KÜSIB

Milline ja millal tuleb uus õppeinfosüsteem?

KRISTEL MIKKOR

õppeosakonna juhataja

Õppeinfosüsteem ehk ÕIS on Tartu Ülikooli õppekorralduse infovahetuskeskkond, mis on kasutusel olnud 15 aastat. Selle loomisest alates on meie igapäevane õppetöö, õppekorraldus ja infosüsteemide arendamine nii palju uuenenud, et ÕIS on muutunud nullindate moodsast töövahendist oma aja ilmekaks näiteks. Vana süsteem on küll töökindel, aga ei vasta mõneti enam kaasaegsete infosüsteemide nõuetele, seda nii kasutusmugavuse, teenuste ja tehnilise disaini kui ka arhitektuuri poolest. Sama arvamust on kinnitanud ka tudengite tagasiside.

Uue õppeinfosüsteemi (ÕIS 2.0) arenduse eesmärk on luua uue põlvkonna töökindel süsteem, mida saab paindlikult arendada ja mis toetab üliõpilaste õpinguid.

ÕIS 2.0 võetakse kasutusele enne uue õppeaasta algust ja sellest saab igapäevane töövahend,

mille lähtealus on kasutajamugavus. Sellest põhimõttest on uut süsteemi arendatud alusest peale. Uues süsteemis on lisandunud mitu funktsiooni, mida õppijad on ammu soovinud, näiteks seadistatav kalender ja õpitee kujundamise tööriist.

Juba möödunud aasta lõpus said üliõpilased anda valminud prototüüpidele tagasisidet, mis puudutas õppija andmeid, õppetöö tulemusi ja õpingute kava. Samamoodi saab see olema tulevikus. Õppijaid teavitatakse igast olulisemast arendustööst. Parim viis teemaga kursis olla on jälgida iganädalast tudengite infokirja. Siinkohal tasub rõhutada, et ÕIS 2.0 saab olema kasutaja nägu. Mida aktiivsemalt osalevad üliõpilased uue keskkonna loomises ja sellele tagasiside andmises, seda paremini kajastab süsteem õppija vajadusi. Et hõlbustada uue süsteemi kasutamist, koostatakse õppijatele juhendid ja korraldatakse infotunnid. ●

Viisakad autojuhid hakkavad saama preemiat

ETTEVÕTLUS

Pärnu kolledži tudengid mõtlesid välja idee, kuidas meelitada autojuhte piirkiirusest kinni pidama. Kui politsei annab trahvi tehes piitsa, siis nemad ahvatlevad präänikuga.

SANDRA SAAR
sandra.saar@ut.ee

Pärnu kolledži avatud ülikooli tudeng ja InLimiti idee autor Olav Karulin rääkis, et InLimit on mobiilirakendus, mille kasutaja alla laadib ja mis jääb telefoni taustale nii-öelda tiksuma. Iga kord, kui inimene on autoroolis ja peab lubatud kiirusest kinni, kogub ta punkte. Piirkiirust mõõdetakse satelliidiga.

Punktide eest pakutakse erinevaid autodega seotud hüvesid, näiteks saab suvel tasuta parkida Pärnu ranna juures ning soodustusi autokauplustes ja -pesulates.

Karulin ütles, et tegu on äärmiselt lihtsa, kuid geniaalse

ideega, mis tuli talle pähe Rakveres ühel mentorite koolitusel, kus osalejad arutasid omavahel, kui raske oli kohale jõuda, sest keegi sõitis liiga aeglaselt või hoopis kihutas ja tekitas sedasi liiklusohtlikke olukordi. Siis Karulin mõtleski, et küll oleks tore, kui viisakad liiklejad saaksid midagi selle eest, et nad käituvad liikluses korralikult ning jõuavad sihtpunkti kohale elusalt ja tervelt.

Karulin rääkis, et miski pärast kipub kihutamine olema Eestis väga tavapärane. Politsei on üritanud seda trahvidega reguleerida. Idee autor seletas, et aastas on keskmiselt 1400 liiklusõnnetust ja liikluses hukub umbes 70 inimest. Väiksemaks pole seda arvu paraku

>>

» saadud, kui välja arvata 2017. aasta. Karulini hinnangul on kiiruse ületamisega seotud 30% õnnetustest ja kaudselt seotud 20%. See on ettevõtte tegevjuhi sõnul raske küsimus.

«Piirkiiruse ületamine on tegelikult päris valus probleem. Kes ei tahaks, et lähedased õhtul turvaliselt koju jõuaksid,» lausus ta.

TIIMI POLNUD

Idee autor rääkis, et mõte idanes tal peas poolteist aastat, sest polnud sobivat meeskonda, kellega edasi tegutseda. Eelmisel sügisel osales ta aga Tartu Ülikooli STARTER-i programmis, kuhu läks kohale kindla idee ja eesmärgiga leida omale tiim. Ta oli mõelnud, et ühineb STARTER-iga, kui saab endale meeskonna. Ja selle ta ka sai.

Sügisel alustati ettevõtte arendamist ja Karulin loodab, et märtsikuu lõpuks on rakendus avalik ja kõik soovijad saavad

INLIMIT PLAANIB MINNA EUROOPA TURULE, SEST IDEE AUTOR USUB, ET KA VÄLISMAAL VÕIB TAOLISE RAKENDUSE VASTU HUVI OLLA.

selle endale telefoni alla laadida. Ka Maanteeamet oli noorte loodud rakendusest huvitatud ja soovib arvatavasti aprilli keskel algavas liikluskampaanias ettevõttega koostööd teha. Seega on InLimitil praegu väga kiired ja tegusad ajad, et kõik enne kampaania algust töökorda saada.

Kõigepealt saab telefoni-rakenduse alla laadida Androidi telefonile, aga varsti peaks lisanduma ka operatsioonisüsteem iOS.

Selleks, et taolist ideed ellu viia, on vaja ka koostöö-

UUES MAANTEEAMETI KAMPAANIAS ON KAASATUD KA INLIMIT.

partnereid. Karulin rääkis, et nad mõtlesid, millised firmad võiksid olla autojuhtidele olulised. Pärast seda helistasid nad neile ettevõtetele ja tutvustasid oma ideed.

Partnerite otsimine ei olnud tegevjuhi sõnul kuigi raske. Praeguse seisuga tuleb erinevaid ettevõtteid aina juurde. Viimati lõi ka Europargiga, kes

kodulehe haldaja ja Java programmeeri. Karulin ise õpib Pärnu kolledžis ettevõtlust ja projektijuhtimist. Müügi- ja turundusjuht on samuti kolledži tudengid, kes õpivad esimesel kursusel sama eriala.

Karulin rääkis, et nende idee on nii hea ja lihtne, et sinna saab tulevikus muudki lisada. Praegu on siiski plaan rakendus tööle saada, turgu katsetada ja vaadata, kuidas kõik läheb ja mida oleks vaja muuta, kui üldse on.

Pärast seda kavatseb InLimit minna Euroopa turule, sest idee autor usub, et ka välismaal võib olla taolise rakenduse vastu huvi.

Ekspordiks on esimesed samud juba astunud. Karulin selgitas, et on olemas selline Eesti ja Läti ühine mentorlusprogramm nagu Ekspress Eksport. Just hilja-aegu andsid nad sisse avalduse, et ettevõtte saaks programmiga ühineda. Tegevjuhi sõnul on see ekspordiks hea algus.

Maanteeameti tellitud uurin-gust «Sõidukiirus 2015» selgus, et tervelt 57% juhtidest peab kiiruse ületamist 10 km/h võrra vastuvõetavaks. 48% küsitlenu-

test ületas piirkiirust linnas ja 82% põhiteedel.

Suurem osa sõidukijuhte peab enda sõidustiili teistest ohutumaks ja hindab oma kiirust ekslikult tegelikust väiksemaks.

Kiiruse ületamine ei ole küsitlusuuringute põhjal liiklejate arvates nii ohtlik kui joores juhtimine, sõidu ajal mobiil-telefoni kasutamine või punase tule alt läbi sõitmine.

2016. aasta küsitluse järgi oli kõige vähem levinud lubatud kiirusepiirangu ületamine linnades ja asulates: üle poole aktiivsetest sõidukijuhtidest järgis linnades ja asulates kehtivat kiirusepiirangut, kolmandik ületas seda 1–5 km/h võrra ja veidi üle kümnendiku veel rohkem.

OHTLIK MÖÖDASÕIT

2016. aastal peeti kiiruse ületamise kõige sagedamaseks põhjuseks möödasõitu. Samal aastal arvasid enam kui pooled aktiivsed sõidukijuhid, et piirangut ületati ka teiste liiklejate kiirusest tingitud kiirusevaliku ja ühtlases liiklusvoos sõitmise tõttu (nende väidetega olid täiesti ja pigem nõus 72%).

69% arvas, et kiirust ületati kogemata, ja 64% leidis, et seda tehakse, sest kiiruse ületamist kuni 10 km/h võrra peetakse üldiselt vastuvõetavaks. 57% sõidukijuhtidest tõi esile sellised kiiruse ületamist soodustavad sõidutingimused nagu hea ilm, teeseisund, hõre liiklus vms.

Sama suur vastanute osakaal pidas põhjuseks kehtestatud piirangu mittevastavust tegelikele oludele ja visuaalsele teekesk-konnale. 53% arvas, et piirangut ületatakse, sest kiirustatakse mõnele kohtumisele. UT

MÕISTE IDANEMISEST JA VÕRSUMISEST

Kui otsiti läbipaistvat sõna ingliskeelse termini *start-up* selgitamiseks, lähtuti võimalusest luua uus sõna kujundlikkuse ja metafooride abil. Kevaditi pannakse mulda seemned, et need saaks idanema hakata ja juba mõne kuu pärast vilja kanda. Ülekantud tähenduses on iga ettevõtte eesmärk areneda, kasvada ja vilja kanda.

Õigekeelsussõnaraamatu järgi soovitatakse kasutada terminit *idufirma*, mis oma lühidusest ja läbipaistvusest on piisavalt selge. Idufirma sõnaga enam-vähem võrdväärne on *iduettevõtte*, mis on küll veidi pikem, kuid veelgi omakeelsem. Seevastu terminid *käivitusfirma*, *käivitusettevõtte*, *algäri* ja *läheteäri* pole siiani üldises kasutuses juurdunud.

Idufirmana määratletakse enamasti sellist (väike)ettevõtet, mis on uudne, aktiivne ja iseseisev. See pole välja kasvanud (hargnenud) otseselt teistest ettevõtetest, vaid on iseseisvalt alguse saanud uuenduslikust ja lennukast ideest ning sellisest ärimudelist, mis võib olulisel määral muutuda, kui firma edasi areneb (võrsus).

IDUFIRMA

Idufirma (ingl *start-up*) on alles käivituv lennuka äriideega väikeettevõtte (ÕS 2013).

Keelekasutaja otsustab ise, millist terminit eelistada. Üldine reegel on, et ühe teksti piires tuleks kasutada sama terminit, mis vastab eesti keele reeglitele. Kui omakeelsete sõnade eelis on mu-gav kirjalpilt, siis tsitaatlaenude puhul peab alati arvestama sellega, et teisest keelest võetakse üle nii kirjalpilt kui ka hääldus. Samuti tuleb mees pidada, et tsitaatsõnad tuleb eesti tekstis muust kirjast kursiiviga esile tõsta ja sõnalõpud eraldada ülakomaga.

Eestikeelsetes artiklites ja üliõpilastööstes näikse üha rohkem kasutatavat *start-up*'ist võrsunud terminit *idufirma*. Reklaamtekstides paistab esilduvat pigem tsitaatlaenu variant *start-up* / *start-up*-ettevõtte. ●

Miljon+ töörühm

Automaatne nägemine laseb mõttel puhata

TEADUS

VIRGO SIIL

virgo.siil@ut.ee

Me elame keskkonnas, kust saame kogu aeg palju visuaalseid andmeid. Isegi kui vaatame vaid üht kindlat objekti, siis on selle ümber pidevalt mingid jooned, värvid ja liikumine. Põldveri huvitaski see, kuidas avastatakse kirjust ja ülekoormatud keskkonnast üksikuid objekte ning kas mingeid tunnuseid töödeldakse kiiremini ja tõhusamalt kui teisi.

«Intuiitiivselt võiks oletada, et üheks selliseks tunnuseks võib olla liikumine, sest evolutsiooniliselt on ju vajalikum märgata liikumist, et avastada ohtu. Alles hiljem võib keskenduda sellele, mis on objekti suurus, värv või orientatsioon,» ütles Põldver.

Nägemistaju uurimisvaldkonnas on peaaegu dogmana juurdunud veendumus, et kehtib suhtelise liikumise põhimõte: objekti märgatakse tänu sellele, et see on paigutunud või liigub alati mingi tausta suhtes. Doktoritöös avaldatud esimesest katsest võib aga järeldada, et nii see siiski pole.

«Kõige lihtsam näide suhtelise liikumise teooriast, mille me ümber lükkasime või mis ei

Psühholoog Nele Põldver keskendus doktoritöös sellele, kuidas me näeme ümbritsevat ja töötleme nähtut. Ta korraldas koos kolleegidega eksperimentaalpsühholoogia laboris katsed, et uurida, kas me eristame objekte taustast, kas me märkame näoilmeid ja kuidas seda teeme.

töötanud, on see, et kui objekt seisab ja selle ümber midagi liigub, siis võib hakata tunduma, et seisev objekt liigub ümbrusega vastupidises suunas.»

Ilmnes, et liikumine on nii palju eristuv tunnus, et taustal toimuv ei mõjuta seda eriti. Näiteks väljendub see liikluses,

liikumist ja värvi töödeldakse ajus väga erinevates kohtades. Meie katse põhjal ei saa nii öelda,» ütles Põldver.

Põldveri doktoritöö üks keskne uurimisteema oli aju toime mehhanism, mida kutsutakse lahknevusnegatiivsuseks, mis tähendab, et aju märkab ka seda,

ISEGI KUI INIMENE ON HÕIVATUD KEERULISE KESKSE ÜLESANDEGA, TÖÖTEB TA AJU KA TAUSTAL TOIMUVAT.

kus võib liikuda nii taust kui ka vaadeldav objekt.

Teine katse lähtuski esimese tulemustest. Tekkis vajadus teada saada, kas olukorras, kus liikuv objekt avastatakse ja paistab, et taust ei mõjuta avastamist kuigivõrd, töötleb aju üldse taustal toimuvat või eiratakse seda täielikult. Katseisikud pidid keskenduma üksiku objekti liikumisele ekraanil ja neil paluti samal ajal tausta mitte tähele panna. Selgus, et isegi kui inimesed on hõivatud keerulise keske ülesandega, töötles aju ka taustategevust.

Kolmas katse näitas, et objekti liikumine aitab paremini märgata objekti värvimuutust. See viitab tõsiasjale, et aju ei töötle neid kahte omadust päris eraldi. «On uurijaid, kes väidavad, et

mida me ehk teadlikult tähele ei panegi.

«See tugineb sellele, et aju on nutikas ennustusmasin. Kogu aeg luuakse meid ümbritsevast mudel, ja kui mujale vaadates toimub eelnevalt vaadatud kohas mingi liikumine, siis aju reageerib sellele,» kirjeldas Põldver.

LAHKNEVUS-NEGATIIVSUS

Teadlase sõnul on ennustava kodeerimise põhimõte nii psühholoogias kui ka neuroteaduses üks kõige lootustandvamaid selgitusi paljudele aju protsessidele ja ümbritseva tõlgendamisele.

Lahknevusnegatiivsust on peetud ka primitiivseks intelligentsuseks ehk automaatseks tegevuseks, mida me ei suuda ise tahtlikult peatada.

» Lahknevusnegatiivsuse ristiisa on Risto Näätänen, Põldveri üks juhendajatest. Seda ajumehhanismi on uuritud alates 1970. aastatest, ehkki seni valdavalt kuulmise valdkonnas.

«Nüüd on teada, et see pole tajumodaalsuse keskne, seda esineb nii kuulmises, nägemises, lõhnatajus kui ka puutetundlikkuses,» rääkis Põldver.

Põldver rõhutas, et tema doktoritöö kõige huvitavam ja praktilisem tahk võib hoopiski peituda töö viimases osas, milles ilmnes, et selle ajumaduse muutumine on seotud mitme teguriga ja inimese (vaimse) tervisega.

«Lahknevusnegatiivsus muutub teatud kliiniliste haiguste puhul ja ka vanusega seoses. Üldine suund on, et keskkonnast erinevuste avastamine halveneb. Samuti mõjutavad seda teatud

FOTO: VIRGO SIIL

NELE PÕLDVER

mõnuained, nii et seda ajuaaktiivsuse komponenti saaks võib-olla kasutada näiteks ravi jälgimiseks,» sõnas ta.

Neljandas katses võrreldi lahknevusnegatiivsuse tekitamise kahte viisi: üks oli klassikaline (ühe hälbiva sisendiga, mida nimetatakse deviandiks), teine aga aega kokku hoidev (mitme hälbiva sisendiga). «Näitamine, et mitme deviandiga katse töötab sama hästi. See oli väga

oluline sõnum teistele uurijatele: nägemistajus võib lahknevusnegatiivsuse esilekutsumiseks ja uurimiseks kasutada ka katset, mille ülesehituses on mitu muutuvat sündmust,» lisas Põldver.

ILMETU VÕI ILMEKAS INIMNÄGU

Lisaks värvimuutusele ja liikumisele vaadeldi ka seda, kuidas ja kui kiiresti märkavad katseisikud nägusid ja emotsionaalseid näoilmeid. Miks just ilmeid? Sest need annavad meile keskkonnas hakkama saamiseks vajalikke sotsiaalseid signaale, mistõttu võib oletada, et ka nende töötlus on kujunenud automaatseks.

Katse näitas, et emotsiooni väljendavaid nägusid avastati kiiremini ja kergemini kui neutraalseid ilmeid ning et vihane nägu tõmbas rohkem tähelepanu kui rõõmus.

Kui aju registreerib kõike niigi automaatselt, kas siis võiks liikluses mobiili süveneda? Selle mõttega Põldver ei nõustunud, sest katsetes kasutati suhteliselt väikseid objekte, aga nutiseadme ekraani vaatamine siiski lähedalt ja see haarab arvestatava osa meie nägemisväljast.

Pealekauba köidab ekraan meid sageli nii tugevasti, et oleme sellega järjest rohkem hõivatud ja ümbritsevale reageerimise kiirus võib märgatavalt väheneda. «Seal on mängud, sotsiaalsed signaalid, kõrgemad kognitiivsed protsessid: kasutatakse keelt, mälu, kõike korraga. Ümberlülitamine võtab palju aega,» rääkis ta. Põldver usub, et ta doktoritöö annab väikse, aga siiski tähtsa panuse nägemistaju uurimisse ja ajutegevuse mõistmisse. UT

Magistrikraad 100 km/t

REISIKIRI

Pärast TÜ bakalaureusekraadi kättesaamist otsustasin end magistriõppes proovile panna paljuski võõras valdkonnas ja Tartust täiesti erinevas keskkonnas – Londonis.

KADRI SALAMÄE riigiteaduste 2. aasta tudeng

Kolm kuud pärast rõõmustavat teadet selle kohta, et olin rahvusvahelise poliitika ja inimõiguste õppekava magistritöö edukalt sooritanud, mõtlesin oma lõpetamise tseremoonial: «Ah, mis see siis ära ei olnud!»

Londoni Linnaülikooli (City, University of London) magistriõppe lõputseremoonia toimus selle aasta jaanuari lõpus, magistritöö olin aga ära esitanud juba eelmisel aastal. Õpingute lõpetamise ajaks olid kõik kursusekaaslastel oma eluga edasi läinud ja suursugusele tseremooniale vaatamata ei olnud uhke tunne enam nii vahetu kui Tartu Ülikoolis bakalaureusekraadi diplomi kättesaamise ajal.

Londonis elab ligi 8,7 miljonit inimest ja rahvarohkus oli

märgatav mitte üksnes hommikuti, kui tuli end pressida metroovagunisse. Vesteldes enda kursusekaaslastega tuleviku väljavaadetest sai selgeks, et vaatamata erinevale taustale on meie tulevikulootused sarnased. Kui siis veel mõelda, kui palju õpib sama laadi õppekavadel inimesi Londonis, Ühendkuningriigis ja kogu maailmas, tekib väikese rabeleva mutriku tunde.

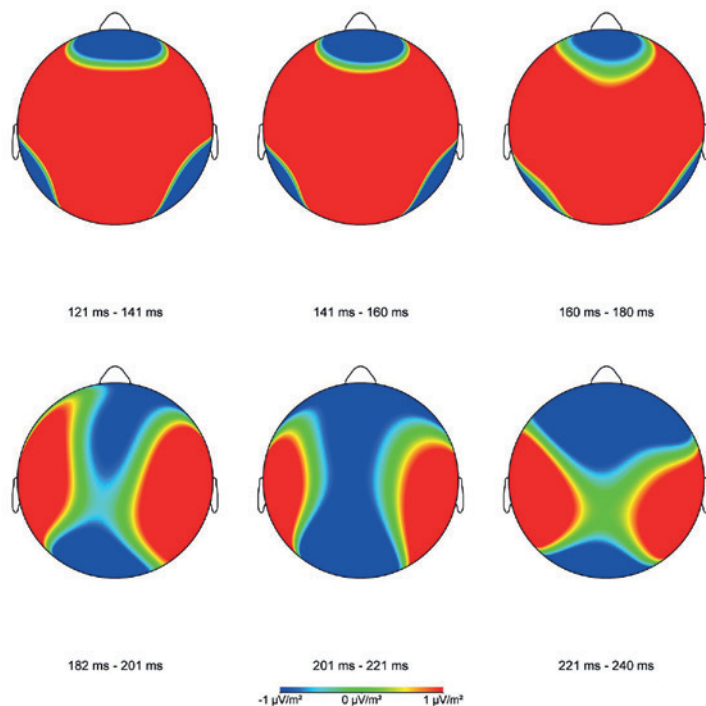
ENDASSEHAARAV AASTA

Ühendkuningriigis kestab suur osa täiskõormusega magistriõppe programme ühe aasta. Täiskõormusega õpe tähendas, et nädalas oli umbes viis-kuus kolmetunnist loengut ja seminari.

Rahvusvahelise poliitika ja inimõiguste õppekava tundus mulle juba Eestis seda valides ja sinna kandideerides kõige põnevam, sest see keskendus just mulle huvipakkuvale.

»

FOTO: ERAKOGU

LAHKNEVUSNEGATIIVSUSE TEKKIMISE PILT RÕÕMSALE NÄOLE 180 MILLISEKUNDI JOOKSUL.

FOTO: ERAKOGU

BBC-S TÖÖTAV KURSUSEKAASLANE TUTVUSTAS PEAMAJA.

» Õppekavas ei tulnud grammigi pettuda – kursused mitte ainult ei tundunud nime järgi põnevad, vaid ka olid seda.

Õppida ei tulnud ainult koolis. Igaks loenguks ja seminariks pidi muidugi valmistuma – materjale lugema, ettekan-deid või lühiesseid kirjutama. Õppeaine sooritamiseks tuli meie kursusel üldjuhul kirjutada 4000–5000-sõnaline essee, mis moodustas 90–100% kogu kursusehindest ja pani seega pinge peale. Essee kirjutamiseks on Ühendkuningriigis muidugi ka omad reeglid ja tavad, mille eiramise korral võib hinne olla ebameeldivaks üllatuseks.

Magistriõpingute esimene loeng, kus kohtusin uute kursusekaaslaste ja õppejõuga, kandis nime «Inimõigused ja muutused maailmapoliitikas». Selle aine õppejõud, meie kursuse juht ja vaimne ema Leonie hakkas juba esimeses loengus meid ette valmistama lõpuesset kirjutamiseks. Aega polnud palju, sest juba kolm kuud pärast esimest loengut tuli õppeaine sooritamiseks esitada mammut-

essee. Kui mina murdsin veel pead selle üle, milline toidupood minu ümbruskonnas on soodsaime ja kuidas see printimine siin ülikoolis käib, rääkis Leonie juba sellest, kuidas keskenduda magistritööle. Ta mainis, et igas kirjutatud hiidessees tuleks juba silmas pidada teemat, millest soovime kirjutada lõputöö.

Ma polnud ainus, kes üritas esimesel nädalal vastuseid leida palju maisematele küsimustele kui magistritöö teema. Ehk siis teine suurim vara, mis ma ülikoolist kaasa sain, olid tutvused põnevate kursusekaaslastega. Olin meie kursusel üks vähestest, kes tuli magistriõppesse kohe pärast bakalaureusekraadi saamist. Suurem osa olid 30. aastates ja teinud juba märkimisväärset karjääri, nende hulka kuulusid Jordaania saatkonna diplomaat ja BBC ajakirjanik. Enamik minu kursusekaaslastest olid pärit kuskilt mujalt, britid olid pigem vähemuses.

Tagasihoidlike Eesti inimestega võrreldes räägiti loengutes ja seminarides rohkem kaasa ning esitati ohtralt küsimusi.

JALGPALLIFÄNNI JAOKS VÕIB STAADIONI NAABRUSES ELAMINE UNISTUSE TÄITUMINE OLLA, ÕPPIDA TAHTVAT TUDENGIT VÕIB SEE AGA HÄIRIDA.

Kuna kursusekaaslastest olid kõik nii erineva taustaga, oli sageli loenguruumis keegi, kes teadis tänu oma kogemustele teemast rohkem.

Näiteks teise semestri õppeaines «Sundrandepoliitika» esitasid kolm kursusekaaslast ettekande, milles rääkisid Süüria kodusõja põgenike tingimustest Zaatari põgenikelaagris Jordaanias. Äkki tõstis auditooriumis üks Jordaanias pärit naine käe, et ettekandjate infot täpsustada. Ta oli töötanud Zaatari põgenikelaagris ja ei pidanud nende sõnu 100% õigeks.

Eesti ei tulnud loengutes kuigi palju jutuks. Küll aga uurisid minu käest nii kursusekaaslast kui ka õppejõud ühtteist Balti riikide kohta. Julgeoleku-professorit huvitasid näiteks 2007. aasta aprillirahutused, mis

tulid kõne alla hübriidsõja kohta peetud seminaril.

Magistritöö kirjutamine sai hoo sisse mais ja tähtaeg oli septembri keskel, seega ei kuulunud üheaastase magistriprogrammi juurde suvevaheaeg, millega olin Eestis õppides harjunud. Magistritöö juhendaja määrati teema järgi ja nii said arutelud alata.

MAGISTRITÖÖ LONDONIS

Üliõpilane jäetakse magistritöö kirjutamisel peaaesjalikult üksinda, seda enam, et suur osa tööst kirjutatakse ikkagi suvel, kui teistel inimestel ja magistritöö juhendajal võib olla puhkus.

Magistritöö tegemine enam-vähem üksipäini ei olnud ideaalne, aga peale uuritud teema õppisin sedasi iseseisvat analüüsi, teksti ja uurimisküsimuste

kontsentreerimist ja muidugi aja planeerimist. Lisaks olin tõeline õnneseen, et olin Tartu Ülikoolis teadustöö uurimismeetodid nõnda selgeks saanud, sest üheaastase magistriprogrammi jooksul polnud selleks kuigi palju aega raisata ei ülikoolil ega üliõpilasel.

Londonis elamise kohta tuleb rõhutada seda, et kodus ei ole kuigi mugav õppida. Elasin Põhja-Londonis Finsbury Parki metroojaama, Arsenal jalgpalliklubi kodustaadioni ja Põhja-Londoni mošee läheduses. Minu tagasihoidlikus toas ei olnud kirjutuslauda ja keskendumist segas paberõhukese seina taga kodustega Skype'is rääkiv korterinaaber.

Suve hakul, kui käsil oli magistritöö, avati meie korteri all Lähis-Ida restoran, kus käisid ramadaani ajal paljud moslemi

kogukonna liikmed pärast päikeseloojangut söömas. Sellele lisaks oli suve alguses Londonis ka kuumalaine, mistõttu ei saanud korteri aknaid sulgeda, et linnamüra vähem oleks, ja magada tuli kõrvatroppega. Magistritöö kirjutamine öösel ei tulnud kõne allagi.

Remondis raamatukoguga Tartu Ülikooli tudengid mõistavad praegu ehk paremini kui kunagi varem minu raskusi Londonis vaikselt õppimiskoha leidmisel.

Ülikooli raamatukogu oli tihtipeale ülerahvastatud ja veidi ebamugav. Peale selle segasid keskendumist aeg-ajalt undavad puurid, sest ülikoolilinnakus olid pooleli kõikvõimalikud ehitustööd.

Londoni Linnaülikooli tudengitena kasutasime koos kõige lähedasemate kursusekaaslastega ära võimaluse õppida erinevates Londoni avalikes raamatukogudes.

Lemmikuks kujunes Londoni kesklinnas Senate House Library, kus lõputuna näivad raamaturiidid mõjusid akadeemiliselt innustavalt. Vähemalt sisendasime seda me endale.

Aasta selles imelises linnas läks mööda tohutu kiiresti. Kui vahel oli raske täita väikese mutri rolli tagant kiirustavas ülikoolis ja veel kiiremas suurlinnaelus, ei vahetaks ma saadud teadmisi ja kogemust mitte millegi vastu. UT

Millist rektorit Tartu Ülikool vajab?

Selle, millist rektorit Tartu Ülikool vajab, sõnastas nõukogu oma ootustes rektorile. Ametlike nõuete kõrval on ilmselt igal akadeemilise pere liikmel ka oma ootused.

TÕNU LEHTSAAR
rektori kohusetäitja

Olen olnud Tartu Ülikoolis erinevatel juhtivatel ametikohtadel. Rektori kohuseid täidan teist korda. Püüan pealkirjas esitatud küsimusele vastata oma kogemuse põhjal. Paratamatult on mu seisukohad väga subjektiivsed ja ei pretendeeri ainuõigsusele.

Seda, mida rektorilt oodatakse, saab vaagida vähemalt kahest vaatenurgast. Esiteks on mõned asjad, millega tuleb arvestada. Need on n-ö raam-

tingimused. Teiseks on ootused, mis puudutavad rektori tegevust.

Ideaalset inimest pole olemas. Psühholoogina tean, et isiksusejooned on elu kestel suhteliselt püsivad. Me saame rektoriks sellise inimese, kelle ise valime, koos tema nõrkade ja tugevate külgedega. Valituga koos tuleb meil minna edasi.

Inimese käitumine on ennustatav nendes olukordades, milles inimene on olnud. Kuidas inimene käitub uutes oludes, seda näitab aeg. Tegelikult ei tea me täpselt, kuidas uuel rektoril läheb. Me kõik saame panustada, et tal läheks hästi.

Juhtimine on alati koostöö. Rektor ei saa olla soolomängija. Rektori käekiri, õhustik, mis kujuneb ülikoolis – see on meie ühisloomingu vili. Nii diktaator kui ka rahva lemmik saab olla vaid seni, kuni rahvas laseb.

Lubadused väljendavad tänast tahet, kuid ei pruugi

väljendada homset tegelikkust. See ei tähenda sõnamurdlikkust, vaid muutuvatele oludele reageerimist. Meie tänane parim tahe võib homme osutada farsiks või anakronismiks. Lihtsalt selle pärast, et kõik muutub väga kiiresti.

MIDA PEAKS REKTOR TEGEMA?

Rektor peaks olema kogu ülikooli juht. Meil on neli isenäolist, omamoodi sisekultuuri ja erineva küpsusega valdkonda. Rektori asi on eripärasid arvestades juhtida ühe terviku kujunemist.

Rektor peaks olema liider. Keegi, keda usaldatakse, kelle järel minnakse. Rektor võib olla kõitev tänu mõnele iseloomujoonele, pühendumusele, professionaalsusele, usule mõnda väärtusse. Igatahes peaks rektor olema sütitav ja äratama usku.

Rektor peaks suutma esile tuua akadeemilise pere liikmete

parima mina. Ülikooli põhirikkus on inimesed. Siin on palju tarku inimesi, aga siin on ka palju raskeid, vastuolulisi ja keerulisi isiksusi. Kui mina tahan oma rektori töttu olla täna parem kui eile, siis on mul hea rektor.

Rektor peaks olema mõistev. Me kõik elame oma maailmas. Rektori maailm ulatub allüksusest ülikoolini, sealt edasi teiste ülikoolideni, ministerruumideni, riigini ja viimaks rahvusvaheliste suheteni. Üleilmastumine on tegelikkus, mida me ei pruugi tajuda iga päev. Mõistmine tähendab seda, et saame laia perspektiivist lähtudes aru kohalikust ja kohalikest.

STABIILSUST JA POSITIIVSUST

Rektor peaks tooma juurde seda, millest on puudus. Raha pole siin ainutähtis. Ta saab aidata kaasa näiteks usalduse, kindlustunde ja pühendumise kasvule. Stabiilsus ja positiivsus on meie ajastu defitsiidid. Usun, et ülikool saab olla oas, kus on rikkalikult seda, mida napib mujal.

Rektor peaks aitama valida sõpru. Tean, et kui on halvad sõbrad, siis on kerge libastuda. Nii mõnedki, kes otsivad ülikoolidega sõprust, ajavad tegelikult vaid oma asja. Hea on olla esireas endast targemate hulgas.

Kui kõik kokku võtta, siis minu arvates vajame sellist rektorit, kelle juhtimisel saame aru sellest, mis toimub. Kellega koos mõistame, kes me oleme. Kes tekitab meis soovi minna edasi ja tunda uhkust Tartu Ülikooli akadeemilisse perre kuulumise üle. UT

REKTORI VALIMISED

26. aprillil selgub, kas Tartu Ülikooli hakkab juhtima Margit Sutrop või Toomas Asser.

Humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna nõukogu on esitanud rektorikandidaadiks professor Margit Sutropi ning meditsiinteaduste valdkonna nõukogu professor Toomas Asseri. Sotsiaalteaduste ning loodus- ja täppisteaduste valdkonna nõukogu on otsustanud rektori valimistel toetada mõlemat kandidaati.

Margit Sutrop on TÜ praktilise filosoofia professor, humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna dekaan, eetikakeskuse juhataja, rektoraadi liige ja Academia Europaea liige. Toomas Asser on neurokirurgia professor, närvikliiniku juhataja, TÜ nõukogu liige ja Eesti Teaduste Akadeemia liige.

Alates 4. aprillist avaldatakse ülikooli veebilehtedel mõlema kandidaadi vastused avalikult esitatud küsimustele. Küsimusi said rektorikandidaatidele esitada kõik ülikooli töötajad, üliõpilased ja teised huvilised kuni 28. märtsini.

5. aprillil peeti peahoone aulas väitluskoosolek, kus mõlemad rektorikandidaadid arutasid nende hinnangul ülikoolile oluliste teemade üle. 9. aprillil võtavad kandidaatide suhtes seisukoha TÜ nõukogu ja senat.

Lõpliku otsuse selle kohta, kellest saab uus rektor, teeb valimiskogu. Sinna kuuluvad nõukogu, senati, valdkondade nõukogude ja üliõpilasesinduse liikmed ning professorid ja juhtivteadurid, kelle töökoormus on ülikoolis vähemalt 20 tundi nädalas.

Valimiskogu nimekiri kinnitatakse 19. aprilli seisuga. Rektori valimise koosolek algab 26. aprillil kell 12 peahoone aulas. Valituks osutub kandidaat, kes kogub üle poole valimiskogu häältest.

Juhul kui rektorit ei õnnestu valida, pikeneb ametis oleva rektori ametiaeg ühe aasta võrra. Kui rektorit ei valita ja valimiste ajal on rektori ametikoht täitmata, määrab senat rektori kohusetäitja kuni üheks aastaks.

Uus rektor, kes asub tööle 1. augustil, valitakse ametisse viieks aastaks. Seni on rektori kohusetäitja professor Tõnu Lehtsaar.

ILLUSTRATSIOON: MERILYN MERISALU

Keel, võim ja vaim

Keel on inimeste suhtlemise vahend, mõtlemise abinõu ja olemise koda. Võim on sõna, mille keskne tähendus on lihtne. See on õigus valitseda, käsutada, otsustada kellegi ja millegi üle.

FOTO: ANDRES TENNIS

TIIT HENNOSTE
eesti keele vanemteadur

Vaimul on eesti keeles sõnaraamatu järgi vähemalt kaheksa tähendust. Siinses jutus esineb üheksas: loov vaim, keelepõhine loomine, mille kandjate näiteks on kirjanik ja humanitaar.

Võimu ja keele suhete puhul räägitakse tavaliselt sellest, kuidas poliitiline, majanduslik ja ajakirjanduslik võim ennast keele kaudu realiseerib, näiteks

hämardades olulisi mõisteid (*eestlased*), kasutades inimeste paikapanekuks kindlate konnotatsioonidega sõnu (*stalinist, fašist*) või meelituseks glorifitseerivat, aga samas hämarat keelt (*me pole kunagi nii hästi elanud*).

Siia kuulub ka kirjakeele võim, mis surub kõrvale iga-suguseid mittenormatiivseid allkeeli. Siia kuulub suhtluses väljenduv võim, mille servaks on õigus otsustada, kellel on üldse õigus kõnelda («Laps räägib siis, kui kana pissib»). Ja lõppeks kuulub siia ka võim, kes sunnib keelekollektiivi oma keelt vahe-tama ja selle kaudu tapma.

Aga igal pool, kus on võim, on ka **vastuhakk** võimu keelele. See võib olla haritlasnaiste keeleline vastuhakk meestekeskele sõnavarale, aga ka töölismeele vastuseis keelelisele kodustamisele, mis keelab roppused ja

nõuab poliitilist korrektsust. See võib olla teadlikult valitud vaikus kui allasurutute võimetus end kuuldavaks teha ja lõppeks rahva vastuhakk ümberkeelestamisele.

Keelelise vastuhaku keskseks kandjaks on keele kaudu sündiv **loomine**.

Kirjanduse loova vastuhaku tuumaks on keeleline eristumine ja oleva (kirja)keele tegemine küsitavaks kuni uue keele loomiseni välja. Selle servaks on keeleline **viga** kui loova uuenduse alus.

See väljendub kõige sagedamini uute sõnade loomises, aga võib väljenduda ka ortograafia-reeglite eiramises ja lausetes, milles grammatilisi seoseid väljendavad kanoonilised keelelahendid on ära jäetud nagu Erni Hiire «*Ilm väli sile vilepille lille kile laud no tants*».

Humanitaarteaduse keel on kirjakeel nagu teaduses ikka. Ka humanitaaria loob uusi inspireerivaid sõnu, mõisteid ja metafoore. Aga tema vastuhaku tuum on võimu keele salavedrude ja manipulatsiooni **paljastamine**, et tuua valguse kätte näiteks see, kes on see *meie*, kes pole kunagi nii hästi elanud, ja milles seisneb see hea elamine.

Aga vastuhaku kõrval on alati olemas ka **mugandumine** võimukeelega. Ma ei pea siin silmas suhtluspartnerite vahel iga kord toimuvat vastastikust keelelist kohandumist. Ma pean silmas oma keele mugandamist võimu keelega, mugandumise valimist vastuhaku asemel.

See võib väljenduda näiteks ülimes armastuses bürookraatia-keele kui keelevõimu tugevaima atribuudi vastu ja alluva pugejalikus kohandumises ülemuse keelega. See võib väljenduda irvitamises feminismi keelelise korrektsuse ideaalide üle ja suhtumises võru kirjakeelde kui ohtlikku separatismi. Mugandumise serv on aga loobumine oma keelest ja selle asendamine võimu pakutava keelega.

Keelelise mugandumise võib omaks võtta ka kirjandus ja humanitaaria. Kirjanduse keelelise mugandumise tuum on **kirjakeelsus** ja **normimeelsus**, keelelise uuenduse ja ebakorrektsuse vältimine. Humanitaaria mugandumine on **vabatahtlik võimukeelsus**, mis tähendab siin ja praegu eesti keele asendamist inglise keelega.

Selle mugandumisideoloogia sirgeimaks väljenduseks on seni olnud Margus Niitsoo seisukoht «mida kiiremini eesti teadus-

keel sureb, seda parem». Ja selle põhjendus: «Minu jaoks ei ole eestikeelne haridus või eesti teaduskeel omaette väärtus, mida peaks *a priori* kaitsma. Minu jaoks on oluline inimkonna kui terviku hüve.»

Tahaksin esile tõsta kahte asja.

Esimene puudutab teaduse tegemise keelt. Inglise keel ei ole teaduse neutraalne *lingua franca*. Inglise keel on **teadusliku võimu** keel, mida kannavad teaduslikku võimu omavad ühiskonnad. Eesti teaduskeele asendamine inglise keelega ei teeni inimkonda kui tervikut, vaid teaduslikku kolonialismi.

Teine puudutab õpetust ja populaarteadust. Palju on juttu sellest, et kui jääb alles eestikeelne õpetus, populaarteadus ja terminid, siis jääb alles ka eesti teaduskeel. See on häma. Eesti teaduskeel sureb siis, kui lõpeb teaduslik mõtlemine, **teaduslik loomine** eesti keeles.

EESTI TEADUSKEELE ASENDAMINE INGLISE KEELEGA EI TEENI INIMKONDA KUI Tervikut, VAID TEADUSLIKU KOLONIALISMI.

Loeng või seminar võib üksikutel hetkedel olla ka loomine, aga valdavalt mitte. Õpiku kirjutamine või leheartikkel ei ole teaduslik looming, vaid loodu mugandus või referaat.

Paneme kokku. Humanitaaria ja kirjandus hakkavad võimule vastu ja muganduvad võimuga **eri viisidel**. Kirjanduses seostub vastuhakk keele loomisega, humanitaarias oma kirjakeele juures püsimisega. Kirjanduse mugandumine võimuga on keelelistest uuendustest loobumine, humanitaaria mugandumine

aga oma kirjakeelest loobumine. Mugandumine on kerge. Vastuhakk ja selle tuumaks olev loomine nõuab alati **vaimset ja eetilist pingutust**.

On kaks tavalist rahvuse definitsiooni: kultuurirahvus ja kodanikurahvus. Siinsetes terminites võime öelda ka **vaimurahvus** ja **võimurahvus**. Eesti keel on olnud võimu keel väga lühikest aega, aga ta on olnud aastasadu loova vaimu keel, rahvalaulust tänase kirjanduse ja humanitaariani.

Kui eesti keelt ei kasutata enam võimu keelena, ei juhtu mu arvates suurt midagi. Kui seda ei kasutata vaimu keelena, siis jääb eestluse loomine seisma ja eestlase saatuseks saab vaimne surm selle sügavamas mõttes. Sellele järgneb aeglaselt, kuid paratamatult kogu keele hääbumine ja surm.

Me võime selle kaudu sündivat uut kooslust endiselt nimetada eesti rahvuseks. Ta elab siin ja

on lojaalne siinsele võimule. Aga vaimurahvuse definitsiooni järgi on tegu kellegi muuga. **Katkestus** on vahel. Keel kui põlvkondade ühendaja kaob, jäävad vaid üksikud tõlked ja uurijad, kes dešifreerivad ammuseid eestikeelseid tekste.

Meist saavad **eelkäijad**, kellest kunagi räägitakse samal viisil, nagu arheoloogid räägivad praegu nendest inimestest, kes elasid siin enne meid.

PS. Õpetamine on humanitaaria ja iga reaalteadlasest õppejõud on alati ka humanitaar. **U**

KAITSMISED

2. aprillil kell 12.15 kaitses **ART-JOMS ŠELA** vene kirjanduse erialal doktoritöö «Vene laul 1800.–1840. aastate kirjanduses». Kaitsmine toimus TÜ senati saalis. Juhendaja dots Roman Leibov, oponendid prof Andrei Zorin (Oxfordi Ülikool, Suurbritannia) ja prof Natalia Mazur (Peterburi Euroopa Ülikool, Venemaa).

16. aprillil kell 10 kaitses **MARGIT PIIRMAN** õigusteaduse erialal doktoritööd «Inimese pluri-potentsete tüvirakkudega seotud leiutiste patentimise piirangud vastuolu tõttu avaliku korra ja moraaliga (Eesti patendiõiguse näitel)». Kaitsmine toimub Näituse 20–K03. Juhendajad prof Heiki Pisu, prof Aleksei Kelli ja professor

Toivo Maimets, oponendid prof Ramūnas Birštonas (Vilniuse Ülikool, Leedu) ja dr Ants Nõmper.

16. aprillil kell 14 kaitses **PIIA JÕGI** arstiteaduse erialal doktoritööd «Epidemiological and Clinical Characteristics of Pertussis in Estonia» («Läkakõha epidemioloogia ja sümptomid Eestis»). Kaitsmine toimub Ravila 19–1006. Juhendajad prof Irja Lutsar ja dots Marje Oona, oponend Jussi Mertsola (Turu Ülikooli Haigla, Soome).

20. aprillil kell 12.15 kaitses **KARIN SIBUL** inglise keele ja kirjanduse erialal doktoritööd «The Development of Interpretation in the Context of Estonia's Evolving

Statehood» («Suulise tõlke areng Eesti riikluse kujunemisel»). Kaitsmine toimub TÜ senati saalis. Juhendajad lektor Terje Loogus ja prof Krista Vogelberg, oponendid prof Pekka Kujamäki (Grazi Ülikool, Austria) ja prof Dörte Andres (Johannes Gutenbergi Ülikool, Saksamaa).

25. aprillil kell 15 kaitses **ELLE PÕLDOJA** arstiteaduse erialal doktoritööd «Structure and Blood Supply of the Superior Part of the Shoulder Joint Capsule» («Õlaliigese kapsli ülaosa struktuur ja verevarustus»). Kaitsmine toimub Ravila 19–1006. Juhendajad dr Ivo Kolts ja dr Kristo Kask, oponend prof Anne Agur (Toronto Ülikool, Kanada).

STIPENDIUMID

ANDREAS JA ELMERICE TRAKSI STIPENDIUM – stipendiumideks jagatakse 13 500 eurot (stipendiumide arvu ja suuruse otsustab komisjon). Stipendiumi saavad taotleda meditsiiniteaduste magistrandid ja doktorandid, kelle õppe- ja teadustöö on seotud arstiteadusega, teadusega tegelevad arstid-residendid ning sotsiaal-teaduste valdkonna magistrandid ja doktorandid, kelle uurimistöö käsitleb poliitilis-riiklikku valdkonda.

VOLDEMAR SIIMONI MÄLESTUSFONDI STIPENDIUM – kuni viis 1500-eurost stipendiumi. Kandidateerida saavad humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna etnoloogia või eesti ja

soomeugri keeleteaduse eriala edukad üliõpilased. Kui muud tingimused on võrdselt täidetud, siis eelistatakse Saaremaal sündinud ja kasvanud üliõpilasi.

EESTI RAHVUSKOMITEE ÜHENDRIIKIDES STIPENDIUM – üks 1500-eurone stipendium. Stipendium määratakse üliõpilasele, magistrandile või doktorandile eesti rahvuslikke küsimusi või väliseestlust käsitleva õppe-, teadus- või ühiskondliku tegevuse eest.

ERICH RANNU PEREKONNA STIPENDIUM – kaks 3000-eurost stipendiumi. Kandidateerida on oodatud majanduserialade kõigi õppeastmete üliõpilased, samuti arvutiteaduse ja

tehnoloogiainstituudi üliõpilased, kelle lisaeriala on majandusteadus.

LYDIA JA FELIX KRABI STIPENDIUM – viis 2000-eurost stipendiumi. Stipendiumile saavad kandidateerida loodus- ja täppisteaduste kõikide õppeastmete üliõpilased järgmistelt erialadelt: bioloogia, ökoloogia, geograafia, geoloogia, geenitehnoloogia ja keskkonnatehnoloogia.

HEINZ MARTIN EDERMA STIPENDIUM – üks 1000-eurone stipendium. Stipendium määratakse ühele Tartu Ülikoolis orgaanilist sünteesi õppivale üliõpilasele või sama ala magistrandile või doktorandile õpingute jooksul saavutatud tulemuste eest.

JAAN EINASTO RAHVUSVAHELINE STIPENDIUM – üks 2000-eurone stipendium. Stipendium määratakse välismaalt Tartu Ülikooli või Tartu observatooriumisse teadustööd tegema tulevale doktorandile või teadurile või ühele Tartu Ülikooli või Tartu observatooriumi doktorandile või teadurile rahvusvaheliseks teaduskoostööks. Stipendiumi saaja peab olema doktorant või noor teadlane, kelle teadustöö on seotud astronoomia või kosmose-tehnoloogiaga.

TEATED

APRILLIS TÕ AULAS: 6. aprillil kell 19 TÜ Kammerkoori kevadkontsert «Kevad südames», 7. aprillil kell 16 Tartu Noortekoore 35. aastapäeva kontsert, 13. aprillil kell 19 XIV Eesti Kammerkooride Festivali avakontsert, 18. aprillil kell 18 Tartu Mart Reiniku Kooli muusikapidu, 19. aprillil kell 18 Tartu Tamme Kooli kevadkontsert, 20. aprillil kell 19 festivali Jazzkaar 2018 kontsert, 21. aprillil kell 16 meeskoori Gaudeamus, Riia meeskoori Absolventi ja laulukoori Tarbatu kontsert, 22. aprillil kell 15 Eesti Muusikakoolide Liidu üleriigilise konkursi «Parim noor instrumentalist 2018» Lõuna-Eesti lõppkontsert, 23. aprillil kell 15 arstiteaduse viienda kursuse üliõpilaste ühispildi jäädvustamine, 26. aprillil kell 12 rektori valimised, 28. aprillil kell 18 sarja «Tanel Joamets 50. Brahmsi kogutud kammermuusika» kontsert ning 29. aprillil kell 19 segakoori Huik kontsert.

KEHAKULTUURITEADUSKONNA STIPENDIUM – üks 500-eurone stipendium. Stipendiumile saavad kandidateerida Tartu Ülikooli meditsiiniteaduste valdkonna sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi kehalise kasvatus ja spordi või füsioteraapia õppekava läbinud isikud, kelle magistratöö kaitsmisest ei ole möödunud rohkem kui aasta ja kelle magistratöö põhjal koostatud teaduspublikatsioon on kaitsmisele järgnenud aasta jooksul avaldatud või avaldamiseks

PENSIONÄRIDE ÜHINGUS VITAE: 10. aprillil kell 11 elulooring, 17. aprillil kell 13 lauluring, 19. aprillil kell 11 kirjandusklubi ja kell 12.30 Maarjamõisa haiglas kohtumine kiirabiarstiga ning 23. aprillil kell 15 põltsamaalaste klubi.

ÕPETATUD EESTI SELTSI ETTEKANDEKOOSOLEK: 18. aprillil peab Reet Bender ettekande «Üks valge tuvi lendas üle Inglismaa ja läks trihvaa mängima. Baltisaksa lastemängudest ja liisusalmidest». Ettekanne algab kell 16.15 (Jakobi 2–224).

11. aprillil kell 17 korraldavad Eesti Akadeemiliste Naiste Ühing ja Eesti Noorte Teaduste Akadeemia Tartu Ülikooli ühiskonnateaduste instituudis ümarlause teemal «**NAISTEADLASTE RÕÕMUD JA MU-RED**». Üritus on mõeldud kõigile akadeemilise haridusega naistele.

vastu võetud rahvusvaheliselt tunnustatud teadusajakirjas, mis vastab Eesti Teadusinfosüsteemi publikatsioonide klassifikatsioonile 1.1.

Taotlused tuleb esitada 1. maiks 2018 (v.a kehakultuuri teaduskonna stipendiumi taotlus, mille taotlemisavalduse esitamise tähtaeg on 5. juunil 2018). Täpsem teave ja stipendiumide taotlemise nõuded: www.sihtasutus.ut.ee, tysiht@ut.ee, tel 737 5852 või 5657 1221 (Katrin Pärn).

17. aprillil kell 16.15 peetakse Riigikohtu väikese maja konverentsisaalis (Lossi 19) **EESTI AKADEEMILISE ÕIGUSTEADUSE SELTSI** ettekandekoosolek, kus räägivad Tartu Ülikooli keskkonnaõiguse dotsent Hannes Veinla ja advokaat Britta Pärk teemal «Kuidas tasakaalustada erinevaid keskkonnavalitsuste huvisid õigusvaidlustes».

20. aprillil kell 19 esietendub Tartu Üliõpilasteatri lavastus «**SHERLOCK HOLMES: IGAVESED PÄRLID**». Tüdengitele suunatud lavastuses analüüsitakse seda, kas tunded ja loogika on vastandlikud ning kuidas valida õige tee. Sherlock juurdleb, müsteeriumid ootavad lahendamist ja armukolmnurgad raskendavad olukorda. Etendused toimuvad 22., 27. ja 28. aprillil ning 25. ja 26. mail Tartu Üliõpilasmajas (Kalevi 24). Pileteid saab osta Piletilevist ja kohapeal.

TUNNUSTAME

TÜ väikese medali pälvis 60. sünnipäeval ökoloogia ja maateaduste instituudi geoloogia osakonna pinnakatte-geoloogia ja geomorfoloogia vanemteadur **TIIT HANG**.

TÜ aumärk ja tänukiri anti 50. sünnipäeval kliinilise meditsiini instituudi südamekliiniku sekretärile **SILLE TAMMELE**, mereinstituudi asedirektorile, merebioloogia juhtivateadurile **GEORG MARTINILE** ning matemaatika ja statistika instituudi asejuhatajale, funktsiooniteooria dotsendile **MÄRT PÖLDVERELE**.

TÜ aumärgiga tunnustati 85. sünnipäeval õigusteaduskonna endist õppejõudu **MAIE RUUSI** ning 70. sünnipäeval molekulaar- ja rakubioloogia instituudi laboranti **SIRJE KASKE**.

TÜ tänukirja pälvisid 90. sünnipäeval füüsika instituudi endine teadustöötaja **REVEKKA GINDINA**; 80. sünnipäeval füüsika instituudi endine teadustöötaja **VIKTOR DENKS**; 70. sünnipäeval matemaatika ja statistika instituudi diferentsiaal- ja integraalvõrrandite professor **ARVET PEDAS**; 60. sünnipäeval raamatukogude vahelise laenutuse keskuse raamatu-

koguhoidja **OLGA ŠAROVA**, raamatukogu teenindusosakonna assistent **AILI TOMINGAS** ja kinnisvaraosakonna haldur **ANDRES OTTI**; 50. sünnipäeval kliinilise meditsiini instituudi spordimeditsiini ja taastusravi kliiniku füsiatria ja taastusravi assistent **MAIE TALI**, bio- ja siirdemeditsiini instituudi anatoomia osakonna sekretär **LIINA PÄRNSALU**, botaanikaia juhataja **JÜRI SILD** ning kinnisvaraosakonna haldur **KRISTI KALLION**. Samuti anti tänukiri teaduskooli endisele direktorile **MIHKEL KREELE** ja füüsika instituudi endisele vanemteadurile **MÄRT AINTSILE**.

ÕNNITLEME

85 HELJE KAARMA, meditsiiniteaduste valdkonna emeriitdotsent – 15. aprill

80 TIINA TALVIK, meditsiiniteaduste valdkonna emeriitprofessor – 21. aprill

70 TIJU SADE, kogude arenduse osakonna raamatukoguhoidja – 17. aprill

65 HILJA AFANASJEVA, teaduskooli metoodik – 16. aprill
SVETLANA JEVSTRATOVA, humanitaarteaduste ja kunstide valdkonna emeriitdotsent – 19. aprill

60 VIRGE NÄKK, õppekorraldustalituse õppekorralduse spetsialist – 5. aprill

55 STEFAN GROOTE, teoreetilise füüsika labori vanemteadur – 25. aprill

50 SIGNE REPPÖ, psühholoogia instituudi täienduskoolituse programmijuht – 5. aprill

45 ROOMET JAKAPI, õppetooli filosoofia ajaloo dotsent – 18. aprill

ANNIKA TINA, rektoraadi büroo arendusnõunik – 19. aprill
MAIO VANIKO, sotsiaalteaduste raamatukogu hoidja – 20. aprill

40 CARRI GINTER, Tallinna osakonna Euroopa õiguse dotsent – 4. aprill

KRISTEL MIKKOR, õppeosakonna juhataja – 4. aprill

35 MARTIN JÄRVEKÜLG, nanostruktuuride füüsika labori materjaliteaduse teadur – 9. aprill

MÄRTS

VÜK
kandideerimine

1.03-22.03

Rektori
kandidaatide
kinnitamine

15.03

VÜK
kandidaatide
avalikustamine

23.03

VÜK
hääletamine
ÕISis

28.03-6.04

* VÜK - valdkondade üliõpilaskogud

APRILL

VÜK
tulemuste
avalikustamine

9.04

Nõukogu ja
senati otsused
rektori osas

12.04

IÜK
kandideerimine

16.04-4.05

Rektori
valimised

26.04

MAI

* IÜK - instituutide üliõpilaskogud

IÜK
kandidaatide
avalikustamine

8.05

IÜK
hääletamine
ÕISis

14.05-25.05

IÜK
tulemuste
avalikustamine

28.05

ÕPITUBA

14. aprillil kell 12 algab populaarteadusliku kirjutamise õpituba. Teadusajakirjanik Arko Olesk õpetab kirjutama teadusest nii, et see oleks arusaadav ja põnev ka teiste erialade inimestele.

FILMIÕHTU

17. aprillil kell 16 algab Tartu Ülikooli kunstimuuseumis Egiptuse teemal filmiõhtu. Kõigepealt näidatakse kaheosalist ajaloolist dokumentaalfilmi Napoleoni sõjakäigust Egiptusse ja siis põnevusfilmi «Muumia».

NÄITUS

30. aprillini saab Tartu Ülikooli Pärnu kolledži fuajees vaadata sotsiaaltöö ja rehabilitatsiooni- korralduse eriala esimese kursuse tudengi Regina Tsokalo kunstinäitust «Tunnete ja pilkude laviin».

14

14

17

20

30

ESILINASTUS

14. aprillil kell 15 näidatakse Eesti Rahva Muuseumis filmi «Rein Taagepera – kahe mõtteline Eesti». Portreefilm on dokumentaalkaadritel põhinev lugu ühiskonnategelase elust.

KONVERENTS

20. aprillil peetakse XIII ökoloogia-konverentsi, mille keskmes on Eesti ökoloogiauuringud ja nende seos ühiskonna jaoks tähtsate lahendamist vajavate probleemidega. Kõik huvilised on oodatud.

APRILL 2018

P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P E T K N R L P
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 1 2 3 4 5 6

UNIVERSITAS TARTUENSIS
 Tartu Ülikooli ajakiri

Tartu Ülikool • Ülikooli 18, 50090 Tartu • Tel 737 5100 • E-post info@ut.ee • www.ut.ee